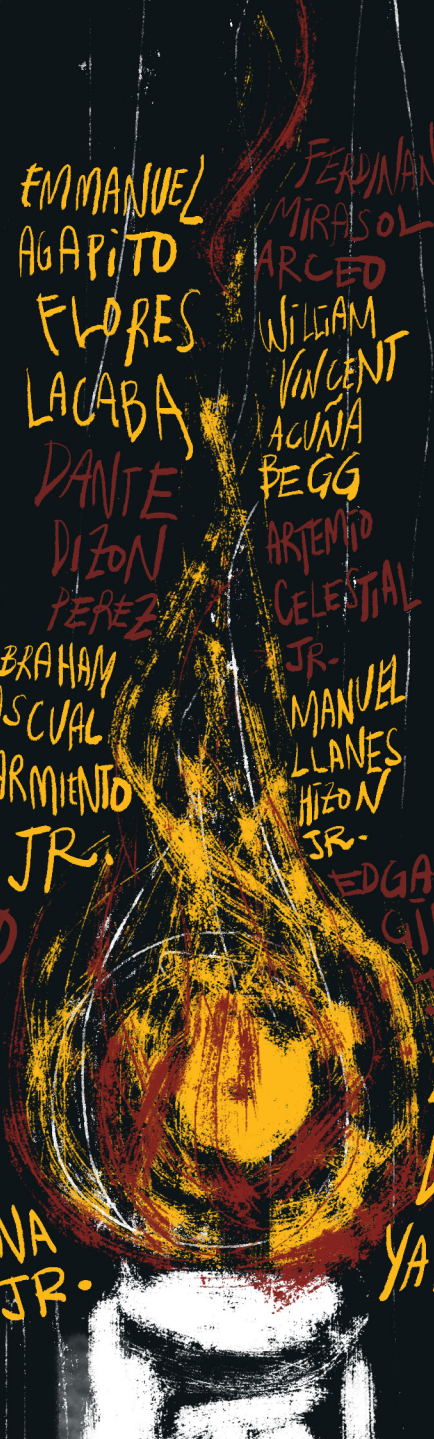

EMMANUEL
AGAPITO
FLORES
LACABA
DANTE
DIZON
PEREZ
ABRAHAM
PASCUAL
SARMIENTO
JR.
LAZARO
SILVA
JR.
NICOLAS
SOLANA
JR.
FERDINAND
MIRASOL
ARCED
WILLIAM
VINCENT
ACUÑA
PEGG
ARTEMIO
CELESTIAL
JR.
MANUEL
LLANES
HIZON
JR.
EDGARDO
GIL
TOPSON
EMMANUEL
DEL ROSARIO
YAP

BAWAL MAKALIMOT

BAWAL MAKALIMOT

EMMANUEL
DEL ROSARIO
YAP

EDGARDO
GIL
TOPSON

FERDINAND
MIRASOL
ARCED
WILLIAM
VINCENT
ACUÑA
PEGG
ARTEMIO
CELESTIAL
JR.
MANUEL
LLANES
HIZON
JR.

EMMANUEL
AGAPITO
FLORES
LACABA
DANTE
DIZON
PEREZ
ABRAHAM
PASCUAL
SARMIENTO
JR.

LAZARO
SILVA
JR.

NICOLAS
SOLANA
JR.

Bawal Makalimot
Ispesyal na isyu
Philippine copyright © 2017
ng Matanglawin Ateneo
at Blue Indie Komiks

Ang Matanglawin Ateneo ay isang pangmag-aaral na publikasyon at organisasyon na bahagi ng opisyal na Komperedasyon ng mga Publikasyon ng Pamantasang Ateneo de Manila.

Ang Blue Indie Komiks (BLINK) naman na kasama sa paggawa nito ay isang organisasyon at samahan na nangunguna sa paggawa at pagbahagi ng Komiks sa komunidad ng Ateneo.

Ipinapamahagi ang aklat na ito nang walang bayad sa mga Paaralang Loyola ng Pamantasang Ateneo de Manila.

Pagmamay-ari ng mga lumikha ang nilalaman ng aklat na ito. Walang bahagi nito ang maaaring gamitin, kopyahin, o ipamahagi nang walang pahintulot sa mga lumikha.

Bukas ang Matanglawin sa lahat (Atenista man o hindi) sa pakikipag-ugnayan: pagbibigay o pagsasaliksik ng impormasyon, pagtatalakay ng mga isyu, o pagpapaalam ng mga puna at mungkahing ukol sa aming pahayagan.

Sa lahat ng interesado, mangyari lamang na tumawag sa (632) 426-6001 lokal 5074 o sumulat sa pamunuan ng Matanglawin, Publications Room (MVP 201-202), Loyola Schools, 1108, Quezon City. Maaari rin magpadala ng email sa matanglawin.ateneo@gmail.com.

Inilimbag itong aklat ng Stochastic Printing Corporation noong Pebrero 2017.

Pabalat at panimulang mga pahina ni Richard Mercado.
Lapat at disenyo nina Micah Rimando at Richard Mercado.
Sulat nina Ben Emmanuel G. Dela Cruz, Thea Lynn B. Docena, Dale Gilbert D. Galindez, Celine S. Lee, Danielle Therese M. Lintag, Anne Marie T. Rey, Paco B. Rivera, John Joseph C. Silva, Mauren Angelica G. Stinson, Jose Abelardo M. Torio, at Patricia Anne S. Yray
Dibuho nina Eunice Nicole S. Arevalo, Rizelle A. Diaz, Juaneo D. Fernando, Joan Eunice Y. Lao, Katrina Dominique R. Lasco, Anna Nieves Rosario A. Marcelo, Richard Vince S. Mercado, Ianthe Kirsten P. Pimentel, Serafina Isabelle A. Punzal, Gabrielle René D. Taylo, at Angela Pauline G. Tiasas.

Pasasalamat kay Dr. Cristina Montiel sa pagtitipon ng talambuhay ng 11 Atenistang itinampok sa librong ito.

Montiel, Cristina Jayme. Living and Dying: In Memory of 11 Ateneo de Manila Martial Law Activists. Ateneo de Manila UP, 2007. Print.

Pasasalamat din sa mga dating kasapi ng Matanglawin na hanggang ngayon, tumutulong pa rin sa pahayagan, sa iyo na naglaan ng panahon upang basahin ang lathalaing ito, sa lahat ng Atenista (nagbabasa man kayo o hindi ng Matanglawin) dahil para sa inyo ang bawat titik at tinta ng aming pahayagan.

Sa mga magsasaka, manggagawa, mamamalakaya, maralitang-tagalungsod, kabataan, katutubo, kababaihan, Bangsamoro, OFWs, tsuper, takatak boys, at milyun-milyon pang Pilipinong lumilikha ng yaman ng bayan; kayo ang aming inspirasyon.

Sa Diyos na lumilikha, kumakalinga, at nagpapalaya.

NILALAMAN

15 EMMANUEL LACABA

Sulat ni Paco Rivera
Dibuho ni Ianthe Pimentel

27 LAZARO SILVA JR.

Sulat ni Ben Dela Cruz
Dibuho ni Yuni Lao

37 EMMANUEL YAP

Sulat ni Anne Rey
Dibuho ni Rizelle Diaz

47 DANTE PEREZ

Sulat ni Celine Lee
Dibuho ni Katrina Lasco

57 FERDINAND ARCEO

Sulat ni Thea Docena
Dibuho ni Juaneo Fernando

67 ABRAHAM SARIENTO JR.

Sulat ni Danielle Lintag
Dibuho ni Raffy Punzal

77 MANUEL HIZON JR.

Sulat ni Joseph Silva
Dibuho ni Eunice Arevalo

89 NICOLAS SOLANA JR.

Sulat ni Dale Galindez
Dibuho ni Anna Marcelo

99 WILLIAM BEGG

Sulat ni Angel Stinson
Dibuho ni Pie Tiausas

109 ARTEMIO CELESTIAL JR.

Sulat ni Pat Yray
Dibuho ni Richard Mercado

119 EDGAR JOPSON

Sulat ni Jose Torio
Dibuho ni Gaby Taylo

MULA SA PAMUNUAN NG MATANGLAWIN

Nandito na naman tayo.

Isang malaking kabalintunaan ang pagdiriwang ng ika-31 anibersaryo ng Rebolusyong EDSA gayong ilang buwan pa lamang ang nakalilipas mula nang ilibing si Ferdinand Marcos sa Libingan ng mga Bayani. Isa ito sa mahihigpit at mabibigat na isyung muling lumantad at kumalat noong nakaraang taon.

Sa pagpapahintulot na ilibing ang isang diktador, lumalabas na tila nabaon o pilit nang kinalimutan ang mga karumaldumal na kaganapan noong panahon ng Batas Militar. Nagdulot ito ng labis na pighati, kahirapan, at kagipitan sa mamamayang Filipino. Tila iniwan na ang mga alaala ng libo-libong tinortyur, pinatay, at sinamsam na kayamanan ng mga Marcos.

Nakababahala ang ganitong uri ng paglimot lalo na at sa kabila ng mga isinagawang kilos-protesta laban sa nasabing pagpapalibing at pagtatangka na gunitahin ang nakaraan, laganap pa rin ang pagkikibit-balikat sa malawakang katiwalian at karahasan na nararanasan pa rin sa kasalukuyan.

Sa gitna ng kabilaang pagpapatong-patong sa mabibigat na isyu ng lipunan, mahalagang muling buhayin ang mga kuwento ng nakaraan na isinasantabi sapagkat sensitibo at nakasentro sa mga marhinalisado, sa mga biktima ng

kahirapan at karahasan na pilit itinatago ng mga mapang-abusong makapangyarihan.

Sapanahon ng pagkalimot, inihahandog ng Matanglawin Ateneo at Blue Indie Komiks ang Bawal Makalimot, isang pagtitipon ng mga nalimutang kuwento, partikular na ang buhay at karanasan ng 11 Atenistang lumaban sa pang-aabusong noong Batas Militar, na muling binibigyang-buhay sa pamamagitan ng anyo ng komiks.

Puno ng panganib, takot, at pang-aapi ang mga karanasan noong panahon ng Batas Militar, lalo na para sa mga nagtangkang magsalita o kumilos laban sa tiwaling pamahalaan. Sina Edgar Jopson at Emmanuel Lacaba ang iilan lamang sa mga Atenistang tinalikuran ang kaginhawaan upang hamunin ang balukot na pamamalakad ng dating diktador.

Tinatangkang bigyang-diin ng Bawal Makalimot na maaabot lamang ang paghilom mula sa mga sugat ng nakaraan sa paggunita, pagtanggwap, at pagpiling umusad. Subalit, kahit kailanman, hindi mahahanap ang mga ito sa paglimot. Gayunpaman, tila patungo rito ang landas ng kasalukuyang panahon. Mistulang paatras tayong tumatanggap ng pagbabago pabalik sa ating mga nakagisnang.

Lalo lamang nagiging mapanghamon ang panahon ngayon dulot ng pagbabago

hindi lamang sa pagpapalit ng pangulo na lantad ang intensyon na palakarin ang ating bansa sa wangis ng diktadurya kundi pati sa paglubha ng mga isyu dala ng pambabaluktot sa kasaysayan, karahasang nagaganap, at hindi-pagkilala sa mga problema.

Hinahamon ng ganitong nakababahalang katayuan ng bansa ang ating kakayahan na kumilala at umunawa na hindi nalalayo ang mga kaganapan noon sa mga pangyayari ngayon. Mahalagang palawigin ang pagtingin at patatagin ang loob nang mapigilan ang pagbalik sa panahong puno ng pagpapasakit, gayong mayroon nang mga pakikilahok sa pagpigil sa pag-atras na ito.

Ngayong talagang walang katahimikang pumapagaspas ang mga dahon mula sa hanging nagbabanta, ngayong araw na tila unti-unting nagpapaalam at dumidilim

ang kapaligiran, paano tayo magsisilbing liwanag tulad ng pagtatayang ginawa ng mga Atenista ng kahapon?

Sa Bawal Makalimot, ating buhayin ang mga kuwento ng nakaraan at samahan kaming kilalanin ang pangangailangan at tungkulin ng isang di-nakalilimot na kabataan sa isang nag-uulyaning bayan.

PAMUNUAN NG MATANGLAWIN

2016-2017

Rafael Maya Talabong
IV AB Communication
Punong Patnugot

Katherine Alamares
III AB English Literature
Katuwang na Patnugot

Jerome Christopher Flores
IV AB Social Sciences
Nangangasiwang Patnugot

Jennifer Pagay
IV BS Applied Mathematics
and Finance
Pangkalahatang Kaihim

Jose Medriano III
III AB Political Science
**Patnugot ng Sulatin
at Saliksikan**

Rosalaine Pesarit
III AB English Literature
**Patnugot ng Sining,
Tagapamahala ng Pandayan**

Micah M. Rimando
III BFA Information Design
**Patnugot ng Disenyo,
Tagapamahala ng Social Media**

Bianca Louise S. Fenix,
IV AB Interdisciplinary Studies
**Ingat-Yaman,
Tagapamahala ng Proyekto**

MULA SA PUNONG PATNUGOT NG BLINK

Tatlong dekada na ang nakalipas nang maganap ang Rebolusyong EDSA— ang panahong nagkaisa ang taumbayan sa pagpapataksik sa mga Marcos mula sa makapangyarihang puwesto. Gayunpaman, tila naglalaho— unti-unting nalilimutan— ang mga alaala ng mapayapang pag-aalsa ng bayan, pati na rin ang mga kakila-kilabot na bangungot ng Batas Militar. Tila nakaliligtaan na ng mga Pilipino ang kahalagahan ng kasaysayan nito. “Move on,” ika nga ng nakararami; ngunit hindi natin maaaring basta-basta na lamang kalimutan ang kabuktutan ng rehimeng Marcos.

Kabilang sa mga lumaban sa mapang-abusong administrasyon noong panahon ng Batas Militar ay mga estudyante ng Ateneo. Nakipaglaban at namatay para sa kalayaan at katarungan ang labing-isang Atenistang sina Ferdinand Arceo, William Begg, Artemio Celestial, Jr., Manuel Hizon, Jr., Edgar Jopson, Emmanuel Lacaba, Dante Dizon Perez, Ditto Sarmiento, Lazaro Silva, Jr., Nicolas Solano, at Emmanuel Yap.

Paraan namin ng pagpaparangal sa labing-isang Atenistang nabanggit ang Bawal Makalimot. Sa pamamagitan ng komiks, aming kinikilala at ibinabahagi ang kanilang kuwento. Inilalarawan ng bawat isa sa mga istoryang ito ang kanilang pinagdaanan at pakikipaglaban noong panahon ng Batas Militar kung kaya’t sa kasalakuya’y kinikilala sila bilang mga bayani. Gumagalaw ang bawat panel, bawat sequence sa paglalahad ng kuwento na tila ikaw mismo, ang mambabasa, ang nasa kanilang puwesto.

Ilang dekada man ang namamagitan sa atin o hindi man natin naranasan ang mamuhay sa panahon ng Batas Militar, sapat na ang kanilang mga kuwento upang ipaalam at ipaunawa sa ating hindi nararapat na muli nating maranasan ang mamuhay sa ganoong panahong nababalot ng dilim. Sa pamamagitan ng aming pagpaparangal, hindi namin hahayaang tuluyang malimutan ng ating mga kababayan ang madilim na nakaraan ng Batas Militar.

Nais kong pasalamatan ang Matanglawin para sa oportunidad na maging bahagi ng kolaborasyong ito, ang oportunidad na maibahagi ang kuwento ng labing-isang Atenistang lumaban sa mapang-abusong administrasyon. Nawa’y sila’y magsilbing tanglaw— makapagpasiklab ng apoy sa ating mga puso at makapagpukaw ng tapang at kabanatan sa ating kalooban. Hinding-hindi lililipas mula sa alaala ang kanilang mga kuwento, pati na rin ang panahon ng Batas Militar at Rebolusyong EDSA.

Kailanma’y hindi namin ibabaon sa limot ang Batas Militar at ang rehimeng Marcos. Kailanma’y hindi rin namin basta-basta na lamang lilimutin ang buhay ng labing-isang Atenistang magiting na nagtaya para sa bayan.

Gabrielle René D. Taylo

BLINK CORE

2016-2017

Gabrielle René D. Taylo
IV BFA Information Design
Editor-in-Chief

Renzo Niño M. Rosales
IV AB Political Science
Associate Editor

Richard Vince S. Mercado
IV BFA Information Design
Vice President for External Affairs

Nadine Pamela B. Villaret
III BS Psychology
Vice President for Internal Affairs

Celina C. Sta. Ana
IV AB Interdisciplinary Studies
**Vice President for Finance
and Marketing**

Eliza Ann U. Cua
IV BFA Information Design
Secretary-General

Ilanthe Kirsten P. Pimentel
IV BFA Information Design
Vice President for Logistics

Juaneo D. Fernando
V BS Management
Information Systems
**Associate Vice President
for Logistics**

Julliana Maria D. Sta. Ana
III BFA Information Design
Illustrations Editor

Kevin U. Samala
IV BFA Information Design
Writing and Storyboard Co-Editor

Michelle Chantrelle G. Dioquino
III BFA Creative Writing
Writing and Storyboard Co-Editor

Para sa mga
Lumaban
at patuloy
na Lumalaban.

EMMANUEL AGAPITO “EMAN” FLORES LACABA

Sulat ni Paco B. Rivera
Dibuho ni Ianthe Pimentel

Si Emmanuel Agapito “Eman” Flores Lacaba ay ipinanganak noong 10 Disyembre 1948 sa Cagayan De Oro. Pangatlo si Eman sa anim na anak nina Jose Monreal Lacaba, isang beterano ng USAFFE, at Fe Flores Lacaba, isang guro.

Valedictorian sa elementarya at hayskul sa Pasig Catholic College, siya ay namuno ng ilang mga organisasyon sa kanilang paaralan at naging punong patnugot ng publikasyong pangmag-aaral.

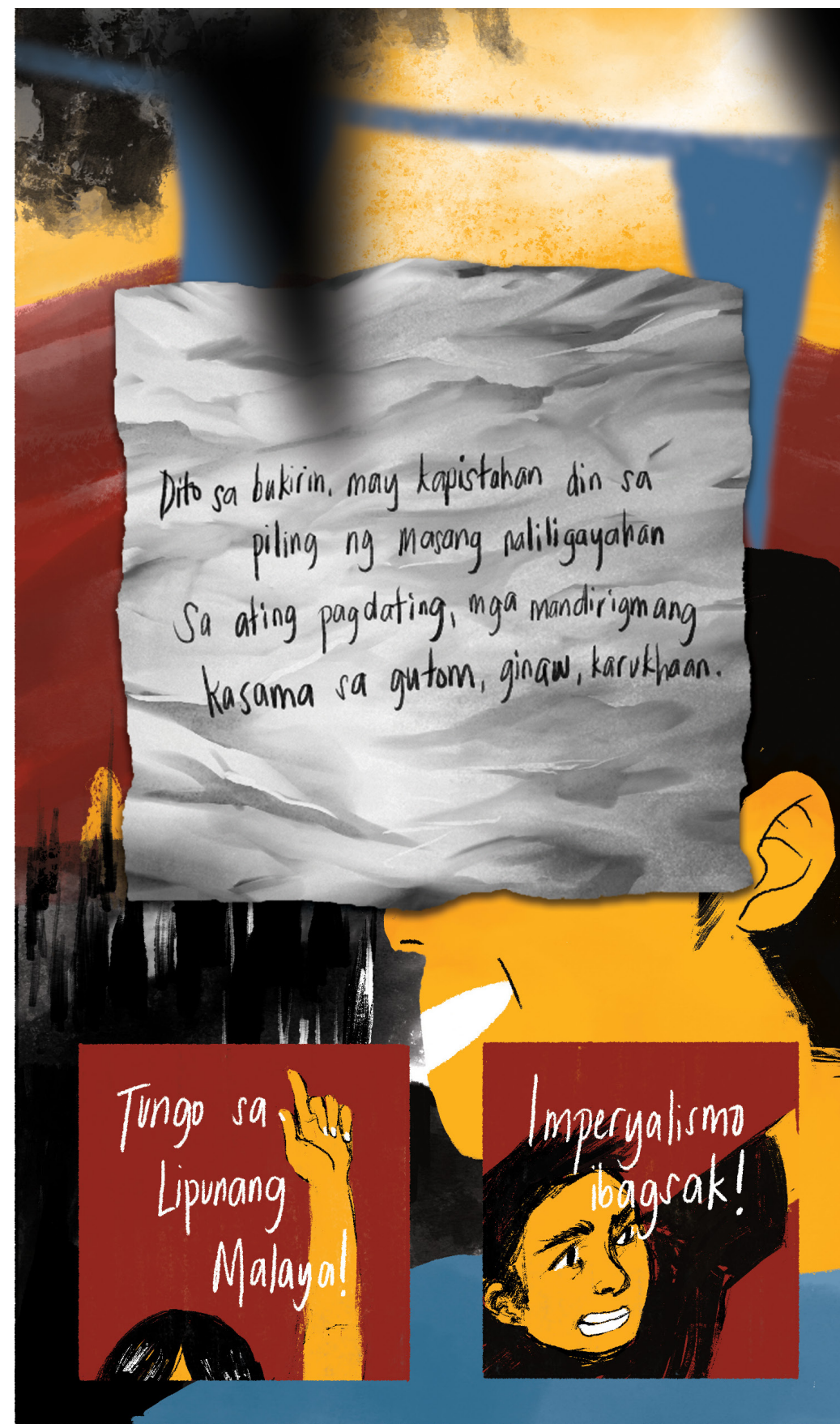
Kilala sa hilig niya sa pagbasa at pagsulat, si Eman ay nag-aral ng AB Humanities sa Ateneo bilang iskolar. Naging tanyag din siya sa pagsusulat ng mga tula, dula, at sanaysay na nagkamit ng iba’t ibang gantimpala.

Sa pagbabad ni Eman sa piling ng mga manggagawa, lumitaw ang kaniyang pakikilahok sa politika. Isa siya sa mga nanguna sa mga pagkilos ng Unang Sigwa noong 1970. Taong 1974 nang napagdesisyunan niyang lumuwas patungong Mindanao kasama ang kaniyang asawa (Si Lali) at dalawang anak (Miriam Manavi Mithi Mezcaline Mendiola at Emanwelga Fe). Doon, nakilala siya bilang dakilang propagandista ng NPA. Nahiwalay din si Eman sa kaniyang pamilya nang maitalaga siya sa kanayunan ngunit nakahanap siya ng bagong pamilya kasama ng masa.

Sa pagpupursigang makasalamuha ang mga taganayon, inaral ni Eman ang kultura, ritwal, awitin at wika nila. Ngunit noong gabi ng 18 Marso 1976, habang nagpapahinga sila Eman at ang kaniyang mga kasama sa isang baryo sa Davao Del Norte, sinugod ng militar ang kanilang kubol. Si Eman at ang kaniyang kasamahang si Estrieta na buntis lamang ang natirang buhay bagama’t sugatan. Inatasan ang mga sundalong dalhin ang dalawa sa kampo ngunit sa kalagitnaan ng paglalakbay, nagbago ang isip ng kumander at ipinapatay na lamang si Eman at Estrieta.

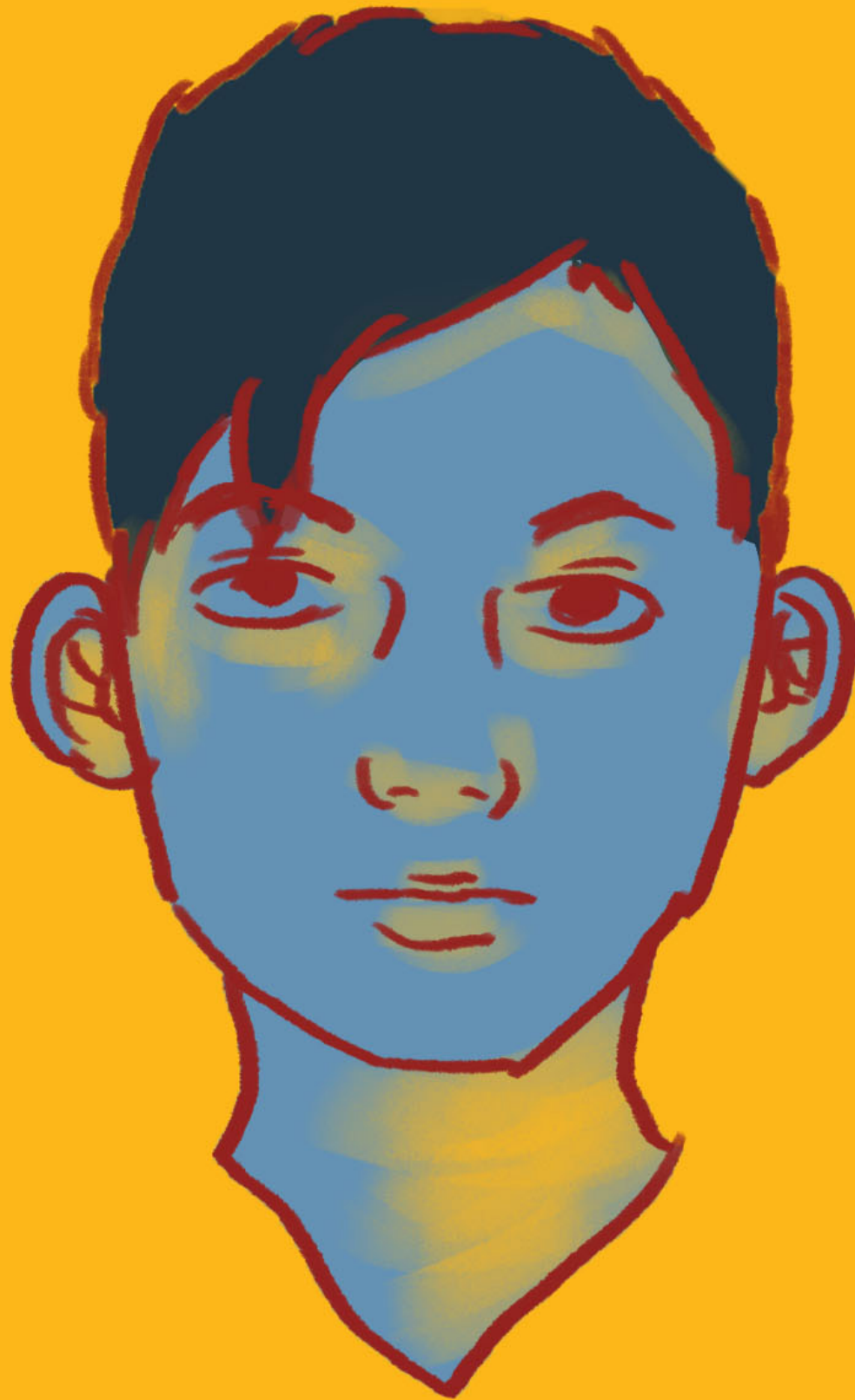

LAZARO “LAZZIE” P. SILVA JR.

Sulat ni Ben Emmanuel G. Dela Cruz
Dibuho ni Joan Eunice Y. Lao

Si Lazzie ay isang Atenistang nag-alay ng kaniyang buhay para sa katarungan ng mga napagkaitan nito noong panahon ni Marcos.

Ipinanganak si Lazaro P. Silva Jr. noong ika-4 ng Marso, 1952, sa San Jose, Nueva Ecija. Naging iskolar siya ng Philippine Science High School noong 1965, at nagtungo sa Pamantasan ng Ateneo de Manila upang magpatuloy ng kolehiyo noong 1970. “Kabog” ang pagkakakilanlan sa kaniya ng mga kaibigan.

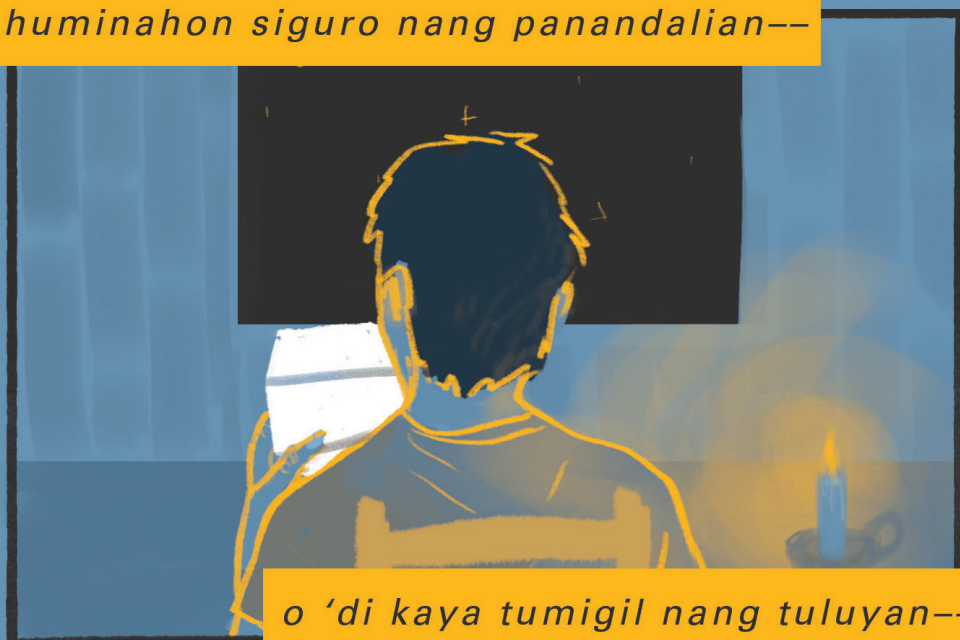
Sa kabila nito, mula sa mga panloob na isyu gaya ng pagtaas ng matrikula hanggang sa malupit na pamamalakad ng rehimen na lumalampas sa bakuran ng Pamantasan, madalas makilahok si Lazzie sa mga mobalisasyong nabubuo sa loob at labas ng Ateneo. Kalaunan, naimbitahan si Lazzie na maging miyembro ng radikal na Samahang Demokratiko ng Kabataan (Ateneo Chapter) na naging hudyat ng opisyal na paninindigan niya sa aktibismo.

Noong 1973, inaresto si Lazzie ng militar, at ipinakulong sa Fort Bonifacio nang anim na buwan. Datapwat, nanatiling pursigido si Lazzie sa pagiging aktibista, at sumali sa New People’s Army sa Zambales matapos ang isang taon upang paigtingin ang aktibismo. Doon, tiniis ni Lazzie ang hirap ng pamumuhay sa probinsya sa kabila ng pagkakaroon ng maraming pagkakataong makabalik.

Agosto 13, 1975 namatay si Lazzie. Isinakripisyo niya ang kaniyang sarili upang makatakas ang kaniyang mga kasamahan nang mapaligiran ng militar ang kanilang himpilan. Pinaulanan ng bala ang dalawampu’t tatlong taong gulang bago isinampa ang bangkay sa dyip na papuntang morge habang nakatiwangwang ang ulo sa may dulo. Hanggang sa huli, ipinaglaban ni Lazzie ang kaniyang paniniwala.

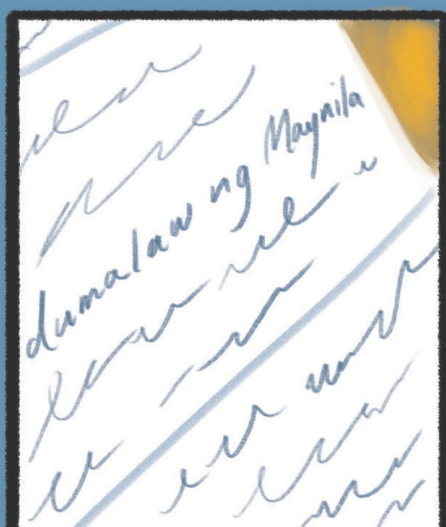
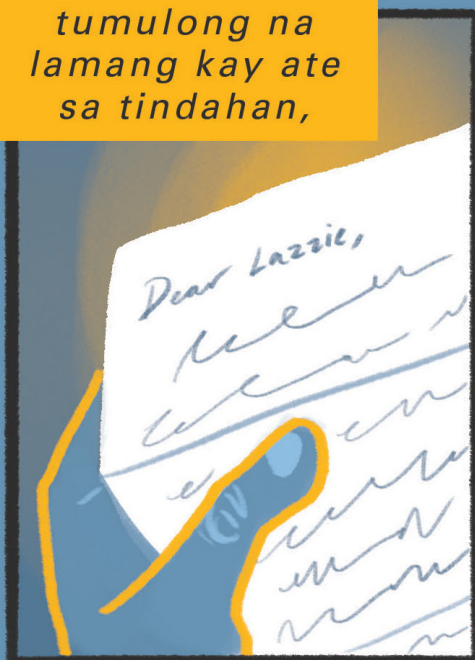
*Minsan
napag-iisipan
ko na ring
bumalik,*

huminahon siguro nang panandalian--

o 'di kaya tumigil nang tuluyan--

*tumulong na
lamang kay ate
sa tindahan,*

*at makahanap ng
mapagkakakitaang
trabaho.*

*Pero hindi ko
magawa-gawa.*

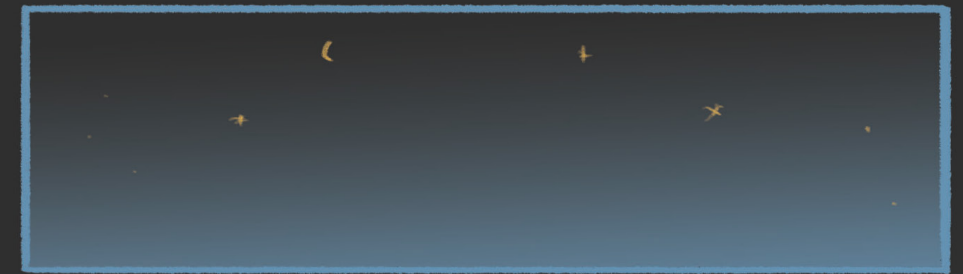
Totoo naman talaga...

*Kung anong
saya at ginhawa
ang himok ng
mga alaala natin
sa Maynila.*

*Subalit aanuhin ko
ang ginhawa kung...*

*...ikamamanhid naman ito
ng sariling paninindigan...*

...at ng pagkatao.

Kaya naman Lynn...

*Dito na lang muna
siguro ako.*

Babawiin ko muna ang saya

DOON!

DALI!!

TARA!!

HUY!

at kaginhawaan ng mga napagkaitan nito

HUY!!

TARA NA!

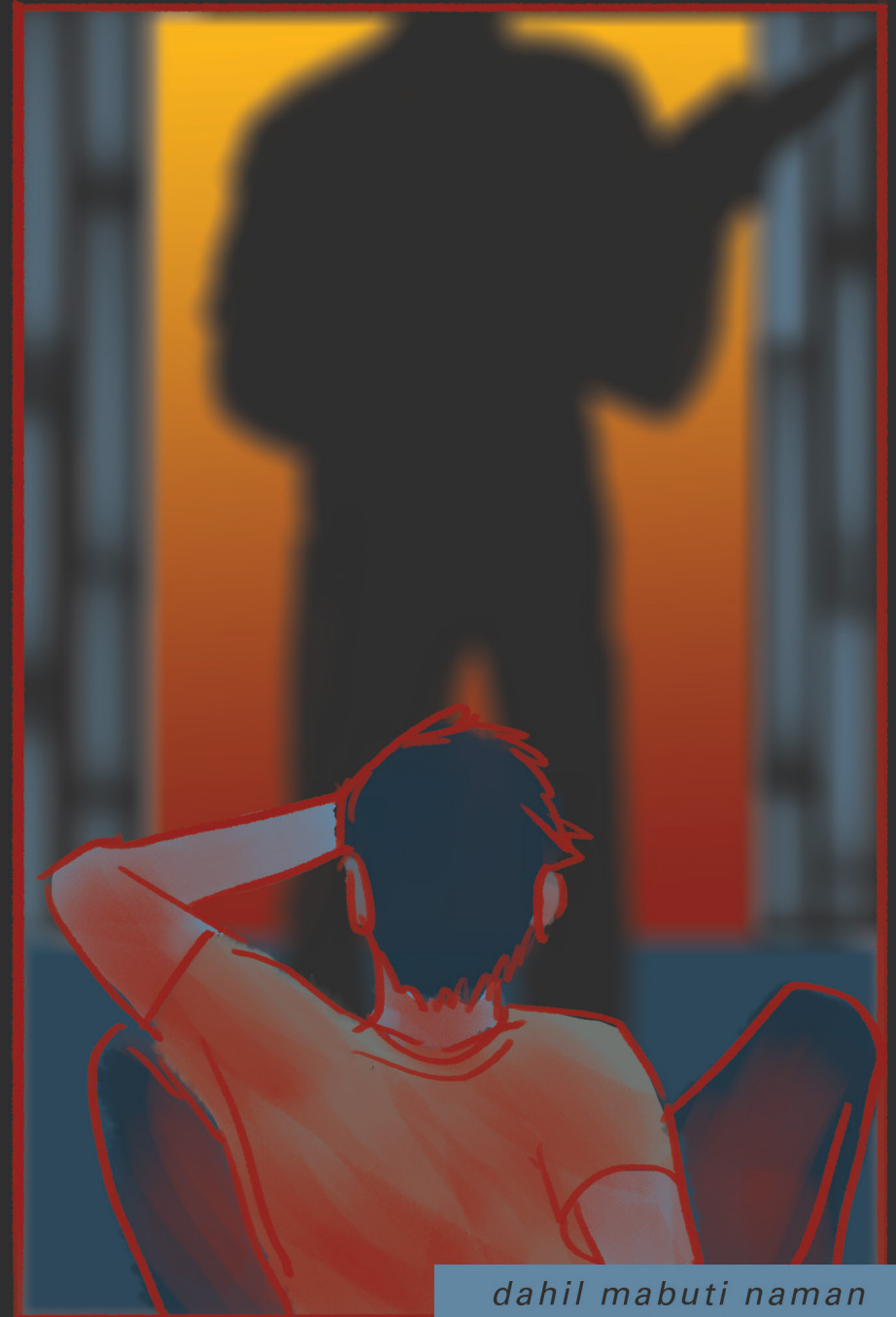
bago ako umuwi.

DUG DUG

HUY!

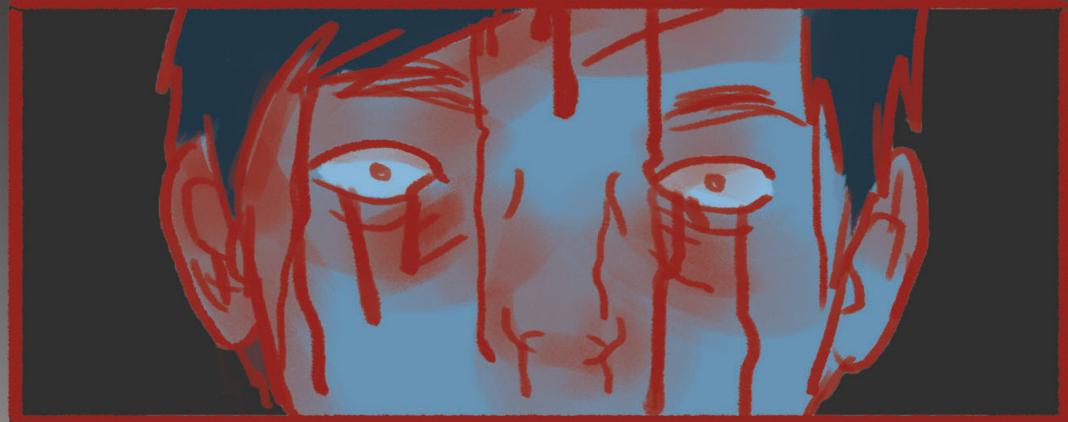
Huwag kang mag-alala,

BLAG!

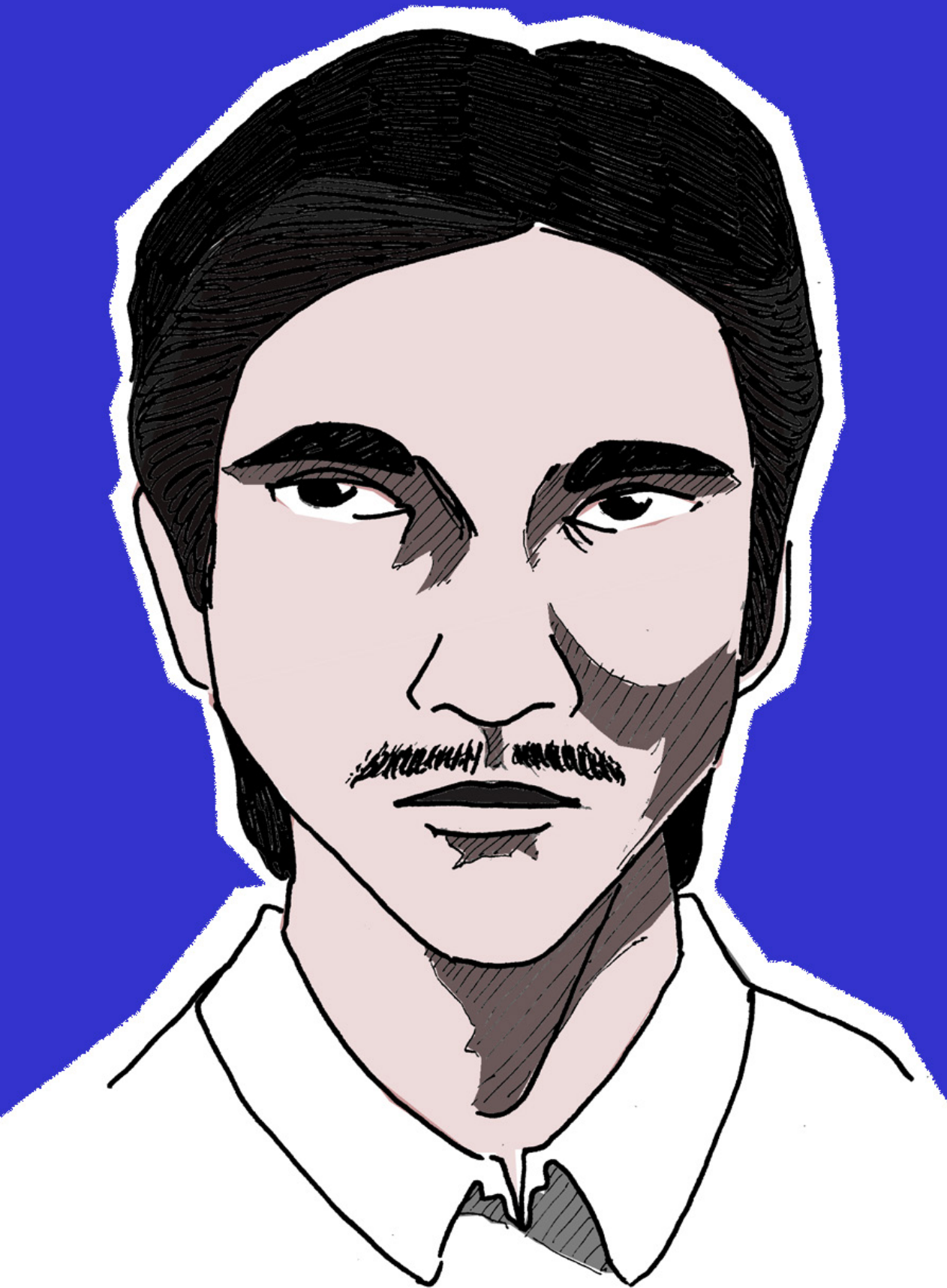
dahil mabuti naman ako rito, Lynn.

BANG BANG BANG
BANG BANG BANG
BANG BANG BANG

*Sa susunod
na lang kapag
maayos na
ang lahat.*

EMMANUEL “MANNY” DEL ROSARIO YAP

Sulat ni Anne Marie T. Rey
Dibuho ni Rizelle Diaz

Isa si Emmanuel del Rosario Yap sa mga nawawala.

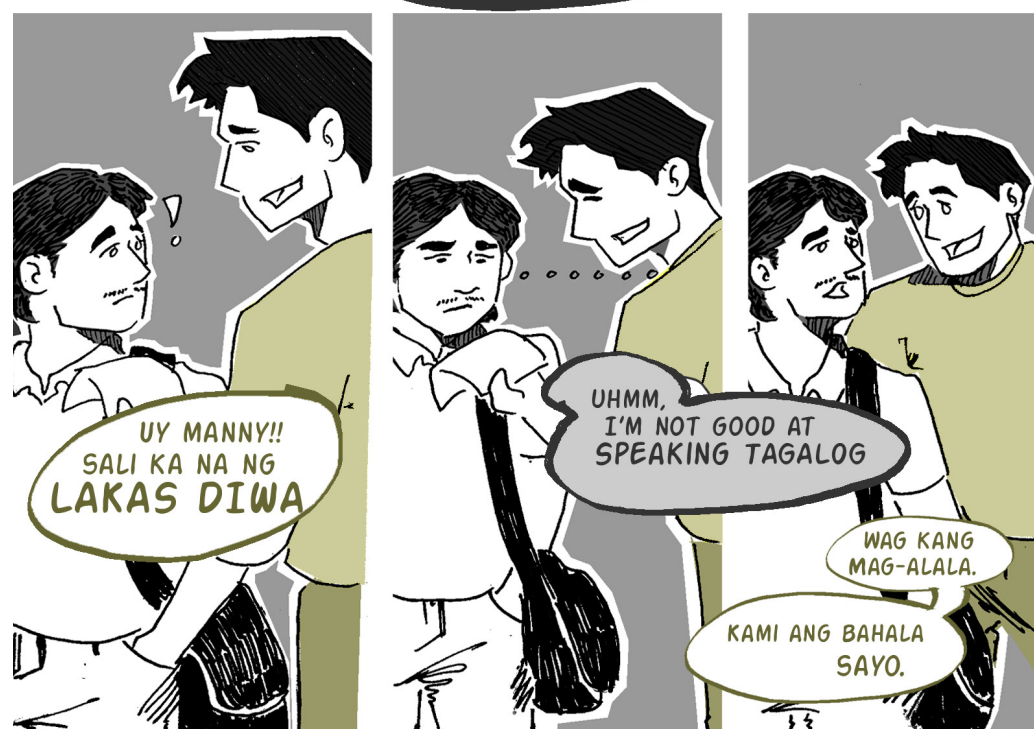
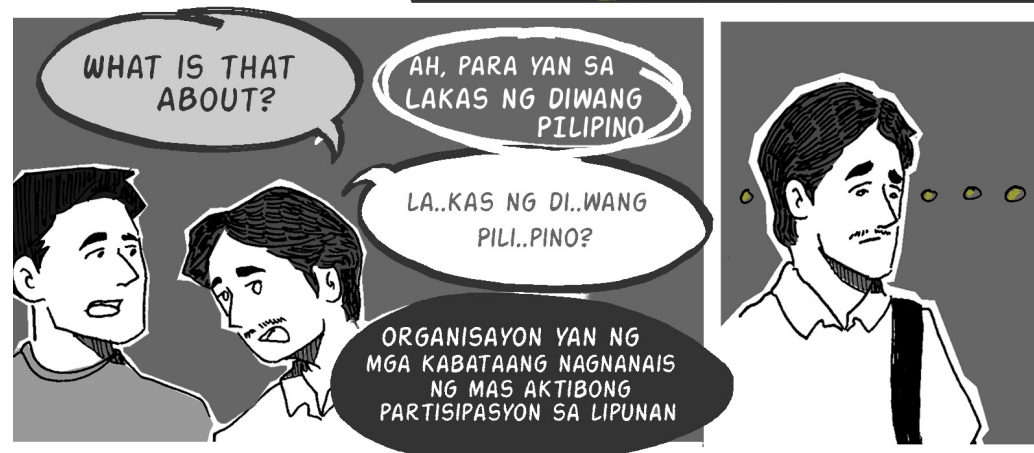
Ipinanganak Si Emmanuel “Manny” Yap noong ika-5 ng Nobyembre taong 1991 sa Cebu City. Isa siya sa apat na anak ng dating Supreme Court Chief Justice na si Pedro Yap at ni Flora del Rosario Yap na isang orchid specialist. Naitalaga sa ibang bansa ang kaniyang ama ilang araw pagkatapos ipinanganak si Manny.

Sa New York City lumaki si Manny at nagtapos ng elementarya. Bumalik sa Pilipinas ang kaniyang pamilya at nagtapos siya sa Ateneo de Manila High School bilang Salutatorian. Kinuha niya ang kursong AB Economics sa Ateneo de Manila University noong 1972 at nakamit ang parangal na magna cum laude.

Bukod sa talinong taglay ni Manny, naging aktibo siya sa mga organisasyon katulad ng Debating Society, Math Club, Sodality, Student Council, Loyola Cultural Group, Chess Club, Hilites at Lakasdiwa. Kahit hindi bihasa sa wikang Tagalog, hindi ito naging hadlang sa pakikisalamuha ni Manny sa mga komunidad.

Ang samahan ng mga kabataan na Lakas ng Diwang Pilipino ang nagpamulat kay Manny sa totoong kulay ng politikal na kalagayan ng bansa. Siya ang nagtulak sa radikal na repormasyon ng organisasyon na mula Lakas ng Diwang Pilipino ay naging Lakas ng Diwang Rebolusyonaryo.

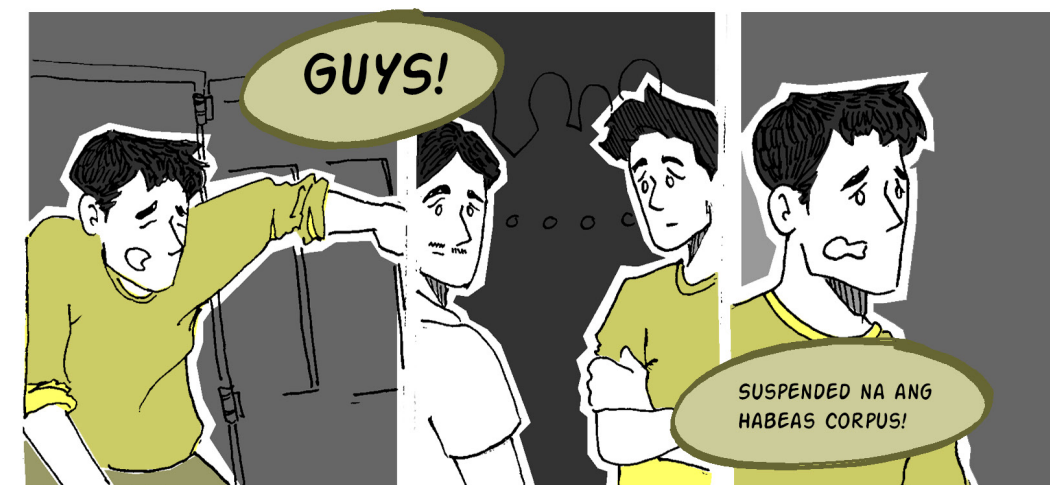
Nang maideklara ang Martial law, naglingkod bilang chairman ng LDR si Manny mula 1973 hanggang 1976 at kaakibat nito ang mas delikado at mabibigat na mga responsibilidad. Dahil dito, mas naging mapusok ang damdamin ni Manny sa mga isyu at nasangkot siya sa mga underground mass organizations. Noong ika-14 ng Pebrero taong 1976, bigla na lamang naglaho si Manny pagkatapos ang salo-salo kasama ang pamilya sa Cubao. Mula noon, hindi na siya muling nakita.

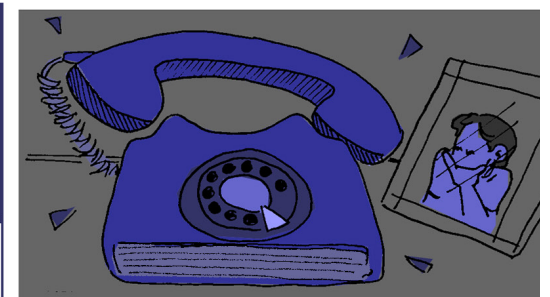
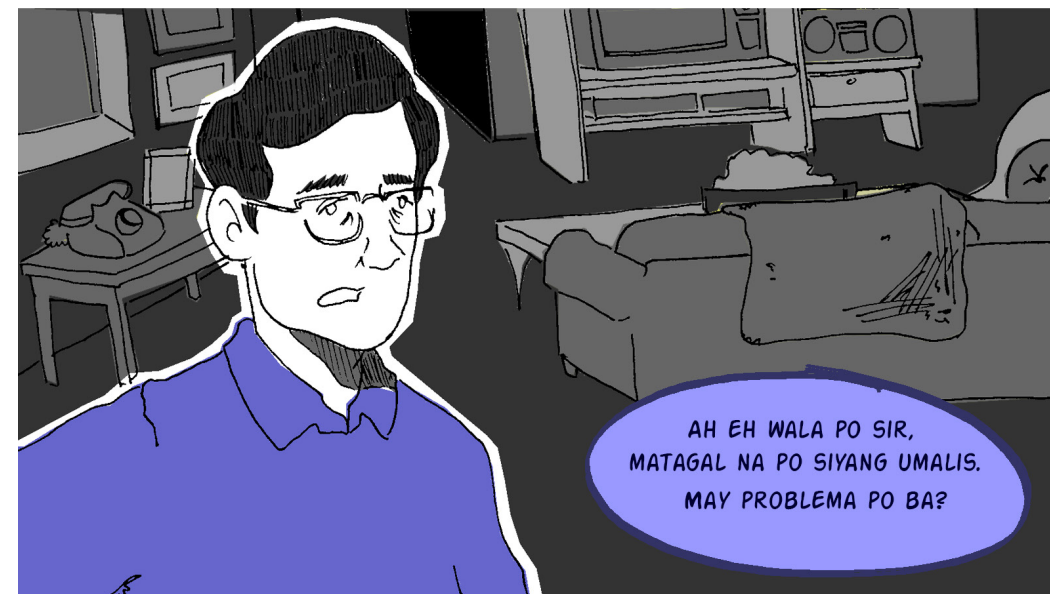
ANONG KLASENG MGA PAGBABAGO ANG NASA ISIP MO?

PANAHON NA UPANG MAGKAROON NG RADIKAL NA REPORMASYON ANG ORGANISASYON AT ITUON ANG PANSIN SA REBOLUSYON!

SUSPENDED NA ANG HABEAS CORPUS!

DANTE DIZON PEREZ

Sulat ni Celine S. Lee
Dibuho ni Katrina Lasco

Isinilang si Dante na mayroong taglay na talino at talento sa musika. Lumaki siya sa isang pamilyang may-kaya. Magkagayon, sa kaniyang kabataan, nagawa niyang pagyamanin ang mga katangiang ito.

Hindi naging boluntaryo ang unang pagpunta ni Dante sa rally sapagkat kapatid lamang niya ang sadya niya ngunit tuloy-tuloy ang naging pagkilos ni Dante pagkatapos niyang masilayan ang pakikitungo ng pamahalaan sa mga mamamayan. Nakita niya ito noong hinahanap niya ang kaniyang kapatid. Sinimulan niya ang pagsali ng aktibistang organisasyon katulad ng SPL at SKIT. Hindi nagtagal at nagtayo na rin siya ng organisasyon kasama ang kapuwa-aktibista na si Andal. Tinawag nila itong Mamamayang Samahan (MASA)— isang organisasyon na inialay sa mga kasama nilang aktibistang patuloy na lumalaban. Bukod sa naging tuluyang pagbigay nito ng mga seminaryo, sumaklolo rin ito sa mga nabiktima sa nangyaring sunog sa Ora Bantay at Ora Este, Ilocos Sur.

Iniwan niya ang kaginhawahan at piniling tumira sa piling ng masa. Isinuko rin niya ang kaniyang mga pangarap para sa sarili at itinigil ang kaniyang pag-aaral. Lahat ng ito ginawa niya para maging mabuting halimbawa sa mga kaniyang nakasama sa pakikibaka at upang magsilbing inspirasyon sa mga taong nakakaranig ng kaniyang kuwento.

Naging mahusay rin siyang lider sa kaniyang mga kapuwa-aktibista. Lagi niyang tiniyak na ligtas ang mga ito kaya napag-isipan nilang lumipat sa Socorro, Oriental Mindoro noong labis na naging mapanganib ang kanilang buhay sa Maynila. Namatay si Dante sa murang edad na 22 nang barilin ng mga miyembro ng First Scout Ranger Regiment. Natagpuan ang 32 na bala sa katawan ni Dante.

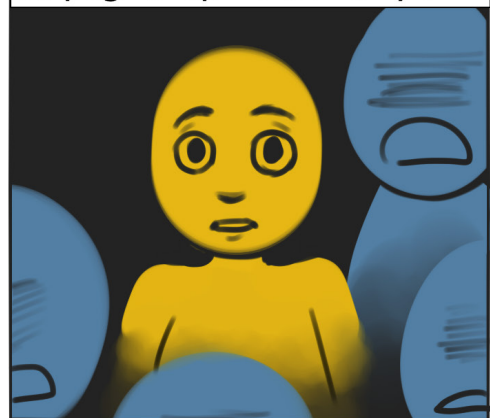
Dito nagsimula ang lahat..

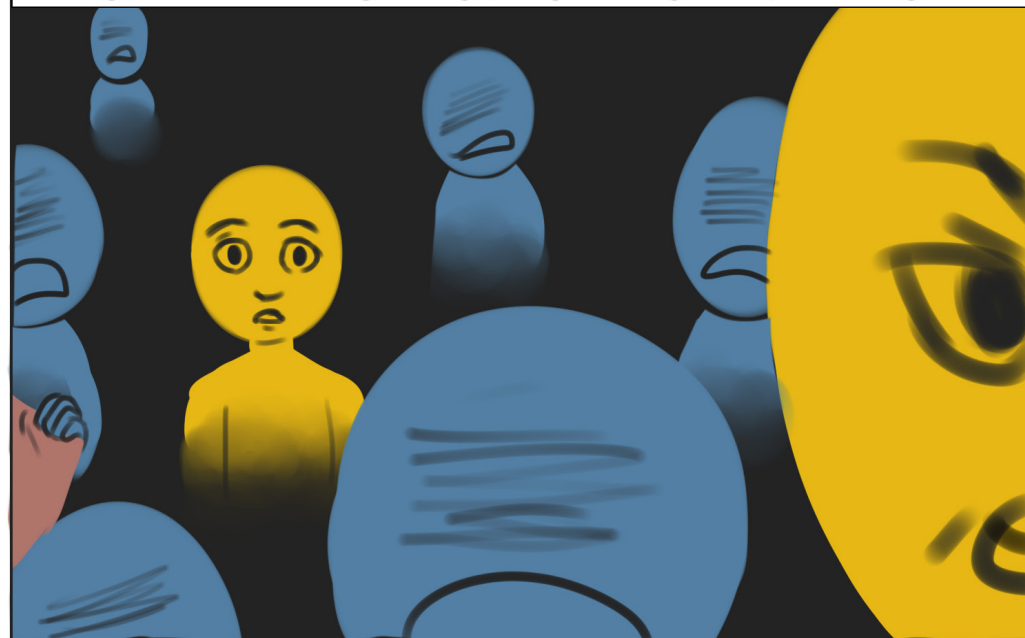
noong pumunta ako sa rally para hanapin ang aking kapatid.

Sa paghanap ko sa kaniya..

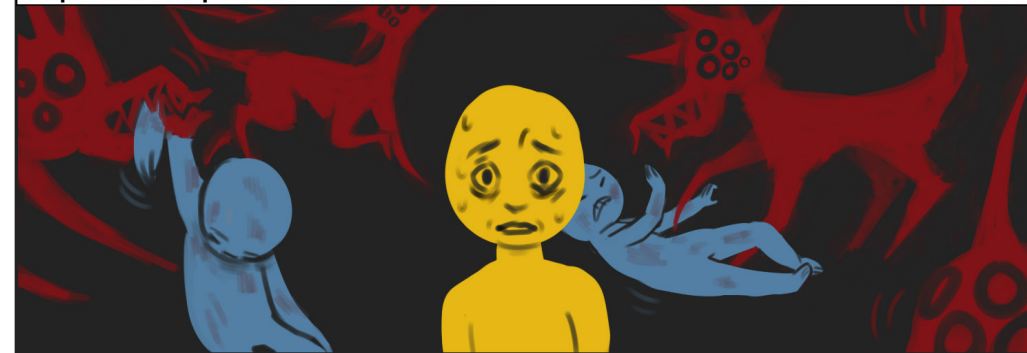

..natagpuan ko rin ang aking panghabangbuhay na hangarin.

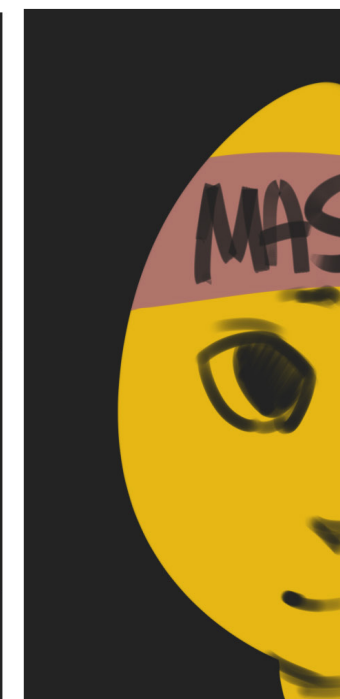

Dito ako namulat at dito ko rin naisip na..

Hindi ako papayag na maagrabyado ang aking bayan at kapuwa Pilipino..

Kaya sumali at nagtayo ako ng mga aktibistang organisasyon

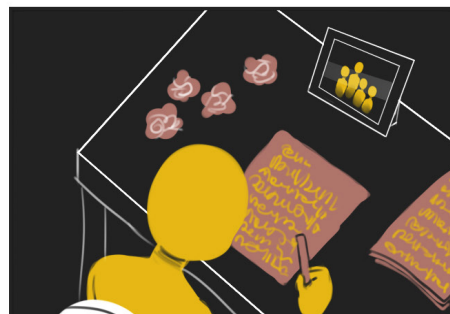
Hindi naging madali..

Kinailangan kong iwan ang aking pamilya.

Iwan ang kaginhawahan ng aking tahanan.

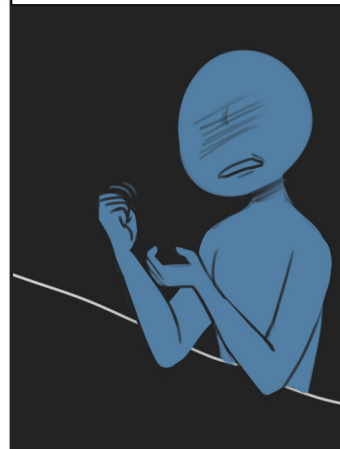

At bitawan ang mga pangsariling pangarap..

Ngunit pagkatapos ng lahat ng aking isinakripisyo, patuloy pa ring sinubok ng mga pangyayari ang aking katatagan.

Ngunit hindi puwedeng sumuko

Kailangan ako ng aking bayan..

ng aking mga kapuwa

Kaya anuman ang mangyari..

Gagawa't gagawa ng paraan..

..upang matupad ang aking panghabang buhay na hangarin para sa bayan.

Oo, alam kong maraming naging pagsubok at marami pang parating

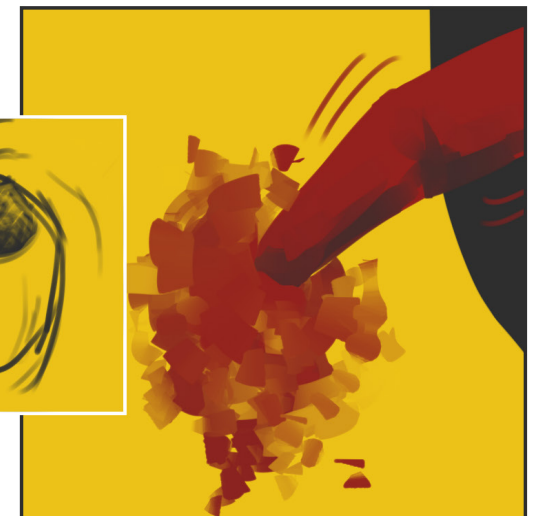
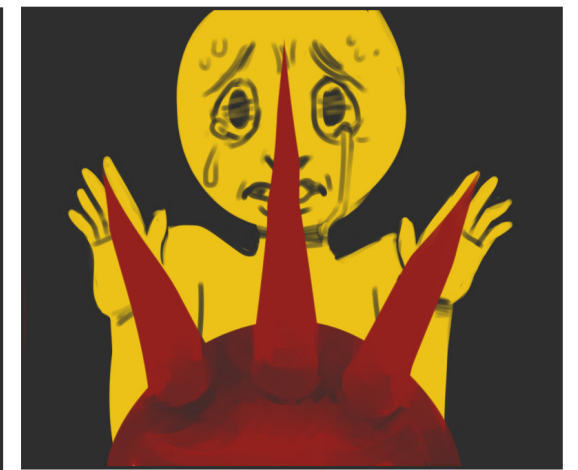
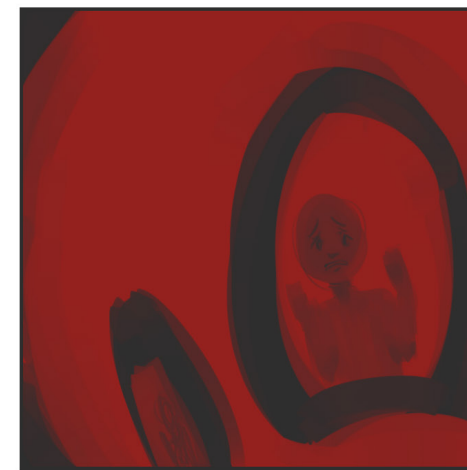
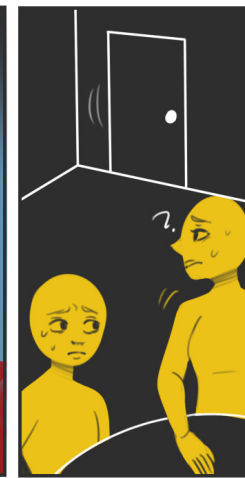
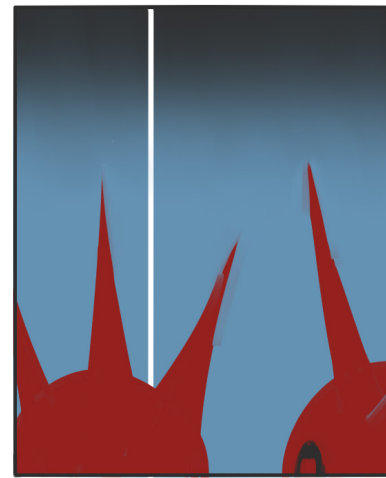
Ngunit wala akong kahit kaunting pagsisisi.

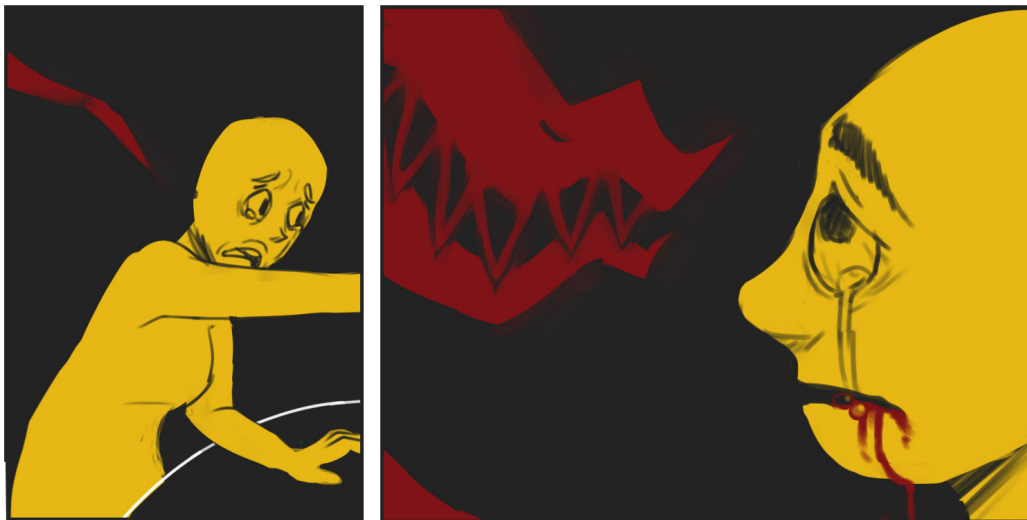

Alam ko sa aking sarili na tama at mabuti ang desisyon ko..

..na ialay ang buhay sa bayan.

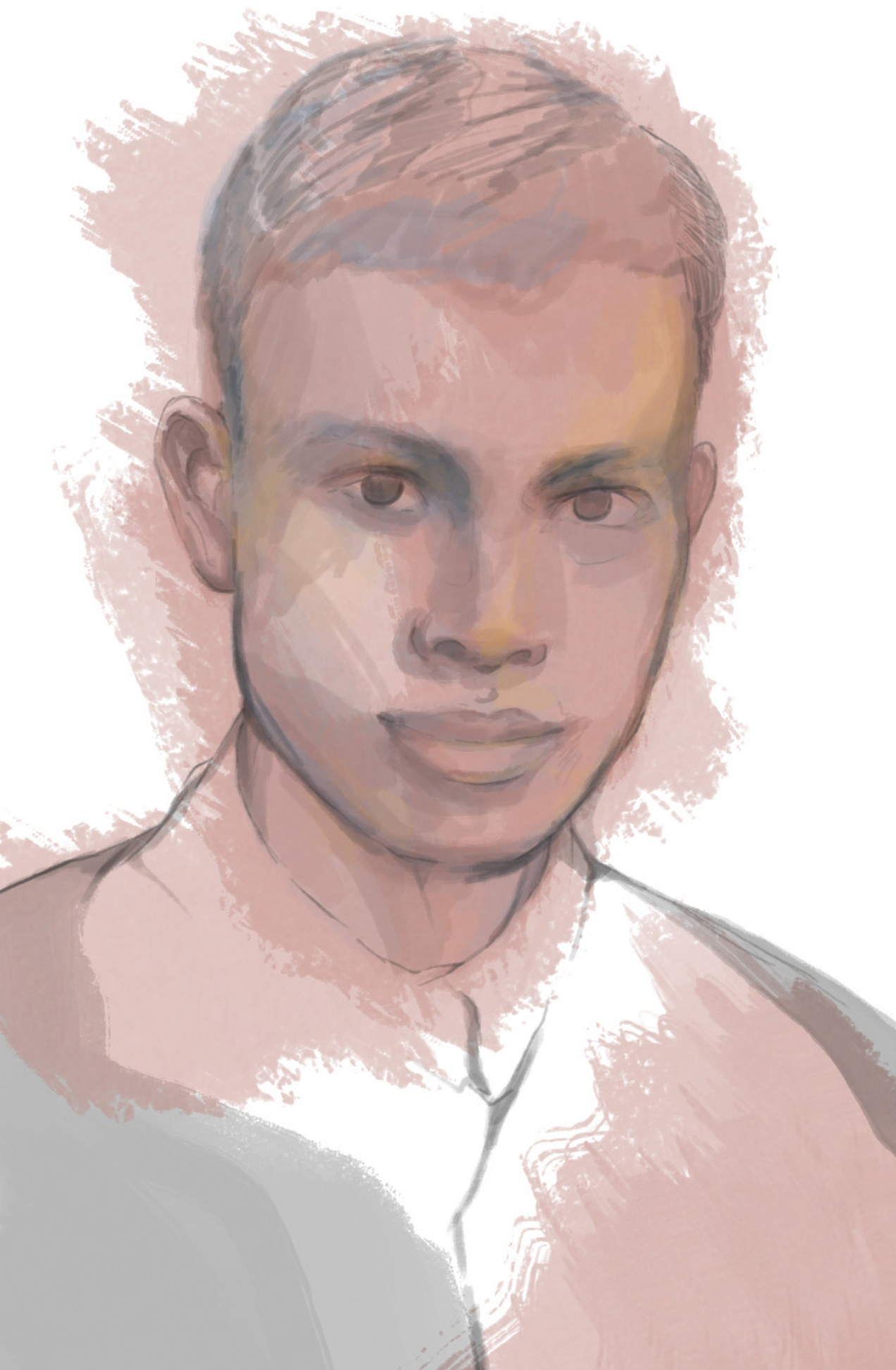

Alam kong mahirap
ialay ang sarili sa
bayan. Ngunit, sana
makita ng lahat
kung gaano
kahalaga ang
pinaninindigan at
pinaglalaman natin.

END.

FERDINAND “FERDIE” MIRASOL ARCEO

Sulat ni Thea Lynn B. Docena
Dibuho ni Juaneo Fernando

Ipinanganak si Ferdinand “Ferdie” Mirasol Arceo noong ika-18 ng Enero 1952. Si Ferdie ang panganay sa mga anak nina Atty. Reginaldo Arceo at Thelma Mirasol Arceo.

Kinakitaan siya ng talino sa pagkabata. Palagi siyang nagtatanong at nagbabasa. Nagtapos siya ng elementarya sa UP Grade School, ipinagpatuloy ang hayskul sa Ateneo de Manila High School, at kumuha ng kursong Humanidades sa Pamantasang Ateneo de Manila.

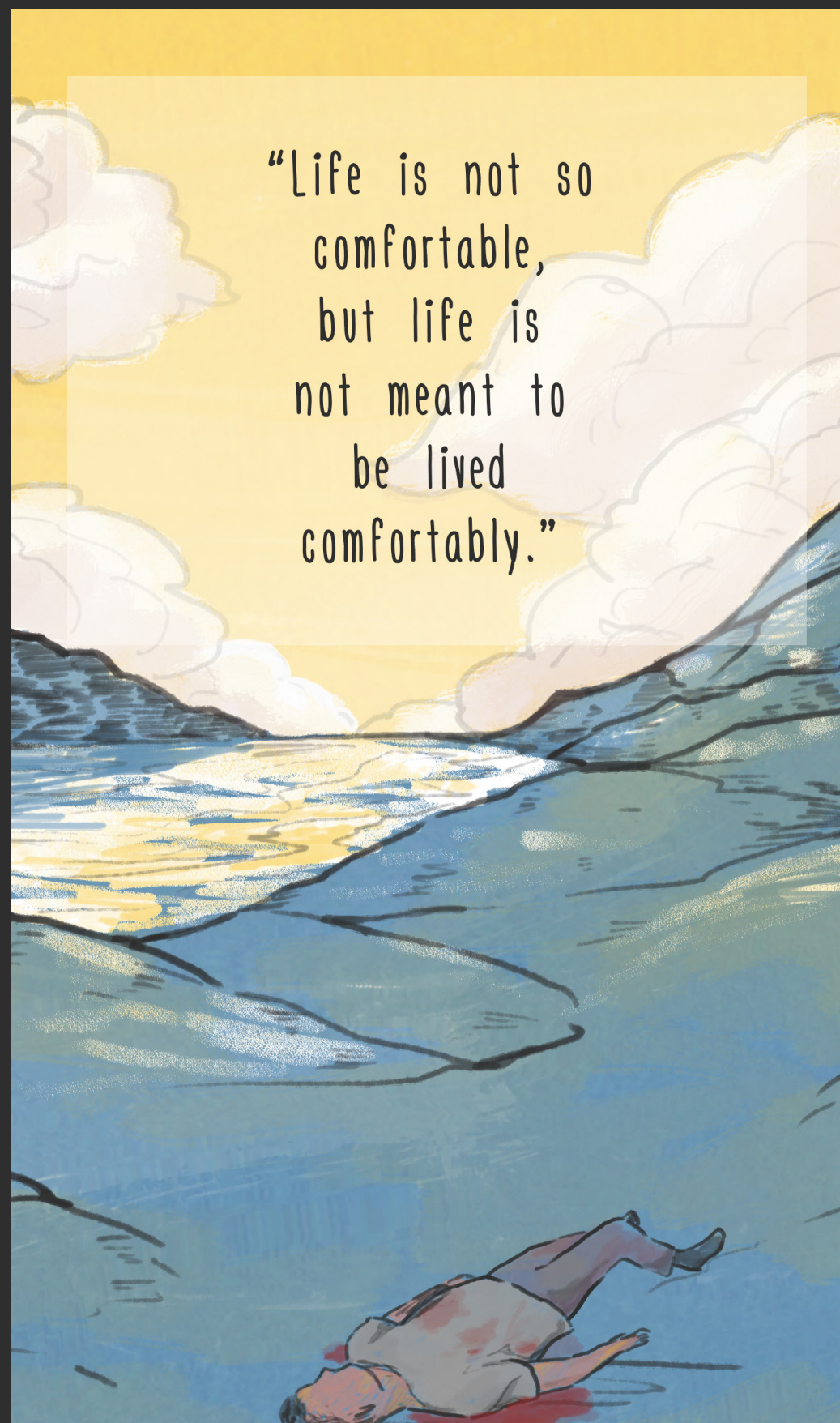
Ipinalaki ng mga magulang ni Ferdie ang kanilang mga anak na mag-isip at timbangin nang mabuti ang mga desisyon na kanilang tatahakin. Hindi ninais ng mga magulang niya na pigilan sila sa kung anuman ang nais nilang gawin. Itinuro rin nila ang kahalagahan ng pagsasakripisyo at pagbabahagi ng sarili sa kapuwa.

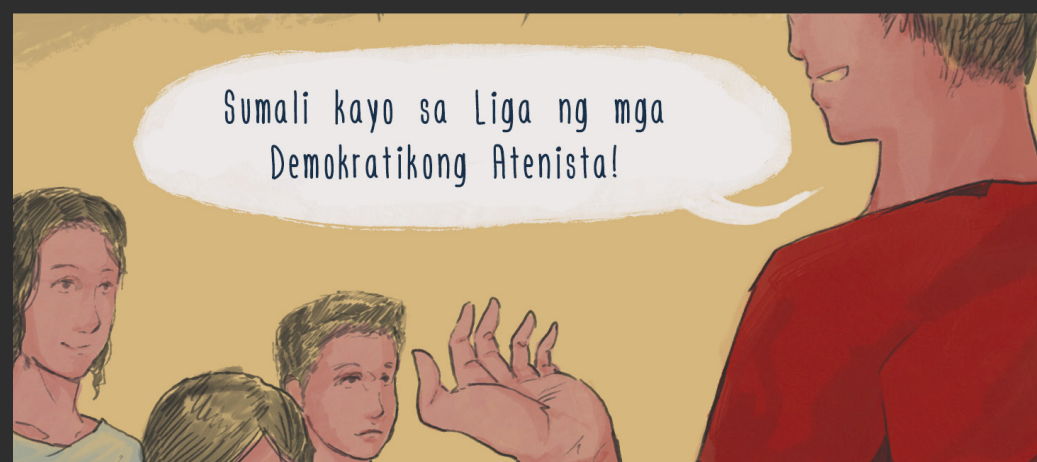
Sa katunayan, nagantimpalaan pa nga si Ferdie ng Presidential Award dahil sa pagtulong niya sa rescue operations nang gumuho ang Ruby Tower sa Binondo buhat ng lindol noong 1968, subalit pinili niyang hindi dumalo sa seremonya.

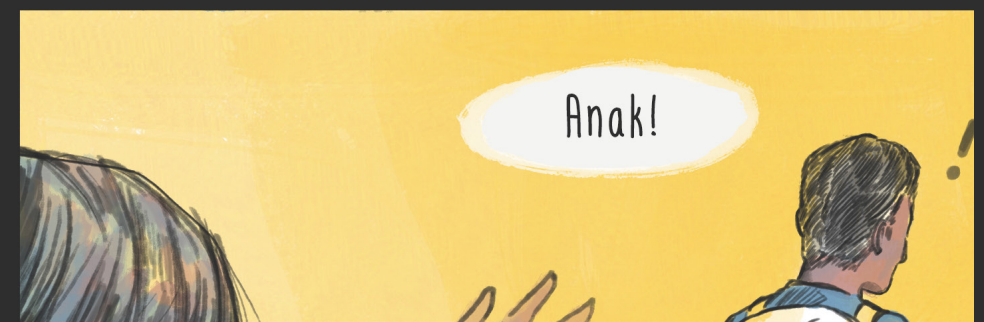
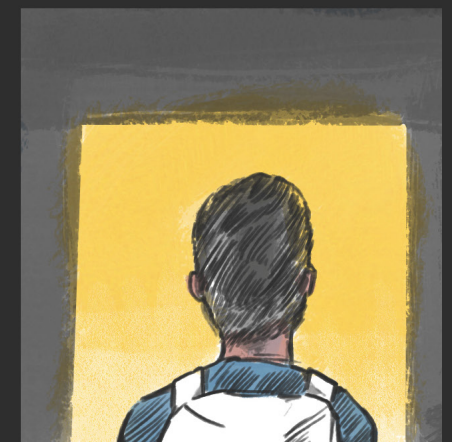
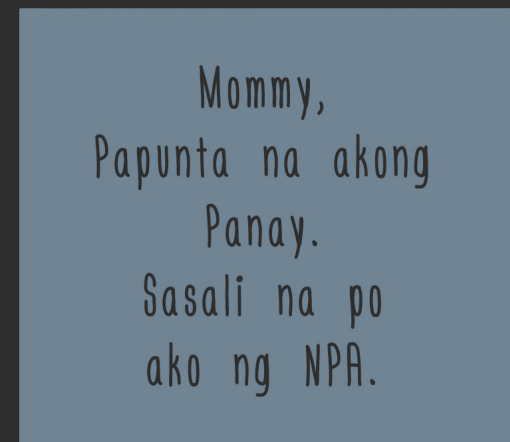
Itinatag niya ang Liga ng mga Demokratikong Atenista (LDA), ang unang radikal na aktibistang organisasyon ng Ateneo. Layon nitong paigtingin ang kamalayan ng mga Atenista sa mga isyung panlipunan sa panahong iyon at hikayatin silang makisapi sa mga demonstrasyon at pagkilos.

Sa kaniyang ikaapat na taon sa kolehiyo, pinakiusapan si Ferdie ng dekan, na noo’y si Fr. Jose Cruz, S.J., na itigil na ang kaniyang pagiging aktibista ngunit pinili niya na lamang mag-drop-out. Napagpasiyahan niyang umalis noong ika-29 ng Nobyembre taong 1972 at pumunta ng Panay upang sumali sa Bagong Hukbong Bayan. Hindi naging maginhawa ang pamumuhay ni Ferdie doon ngunit kinaya ang paghihirap dahil sa paninindigan.

Binawian ng buhay si Ferdie ika-29 ng Hulyo, taong 1973 nang barilin siya at ang kaniyang kasama sa isang dalampasigan sa San Joaquin, Iloilo.

ABRAHAM “DITTO” PASCUAL SARMIENTO, JR.

Sulat ni Danielle Therese M. Lintag
Dibuho ni Serafina Isabelle A. Punzal

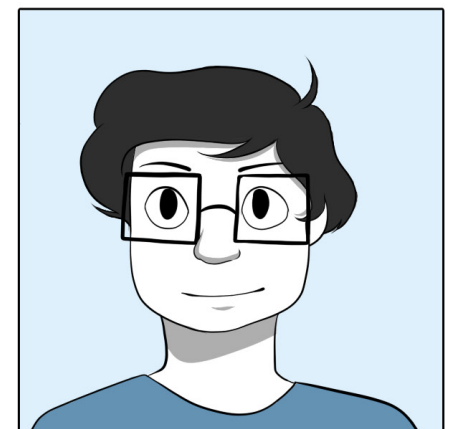
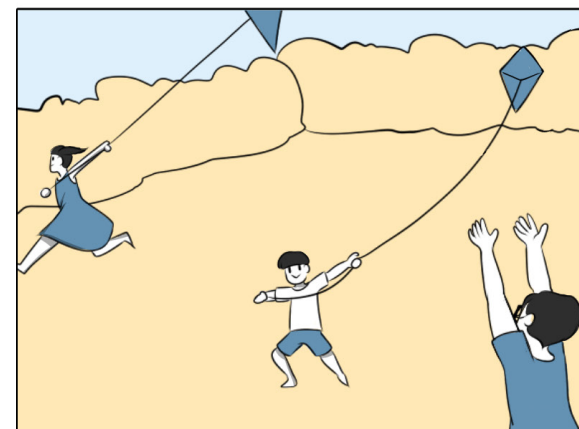
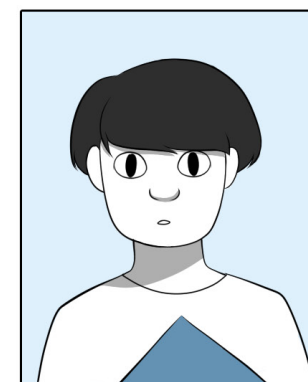
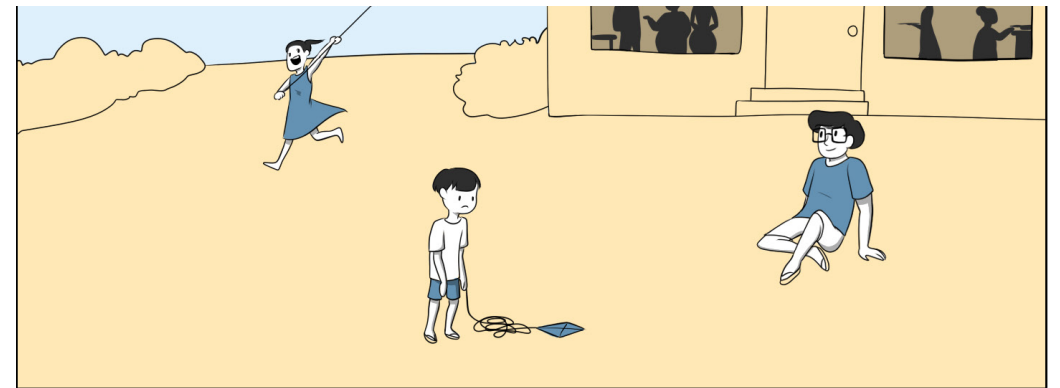
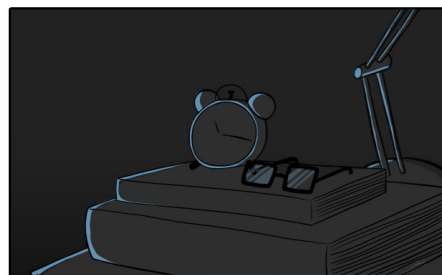
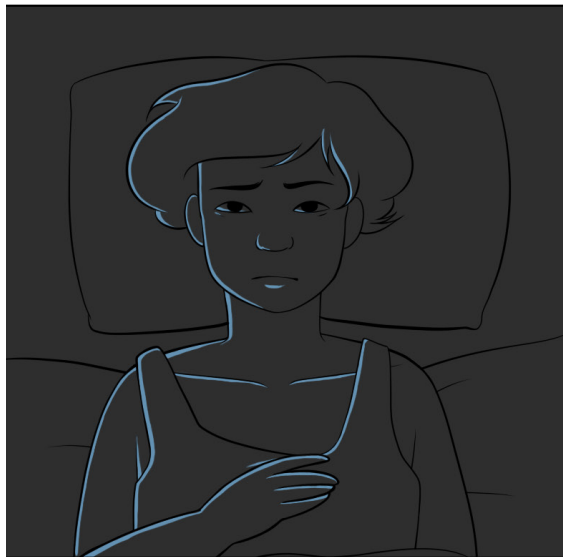
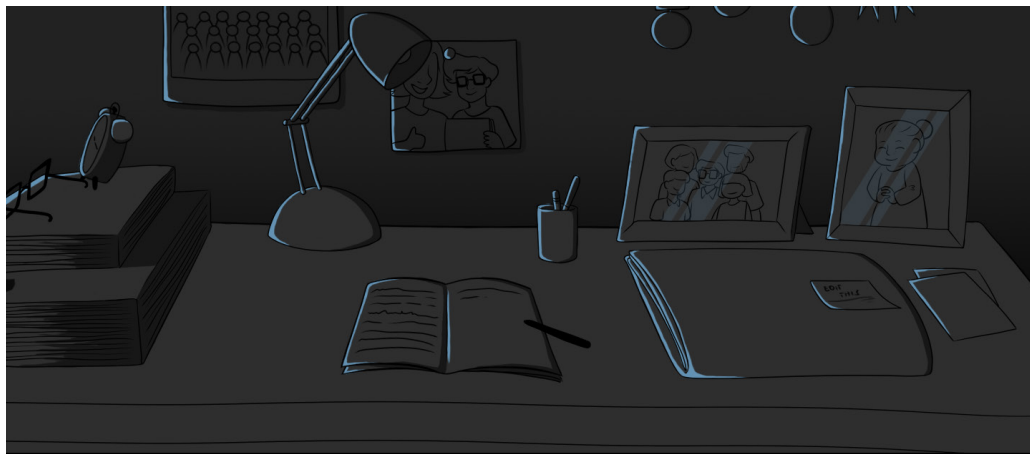
Student Journalist. Iskolar ng Bayan. Atenista.

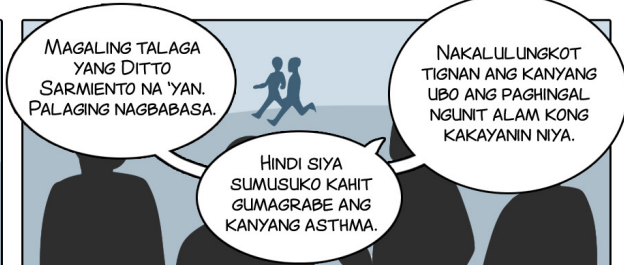
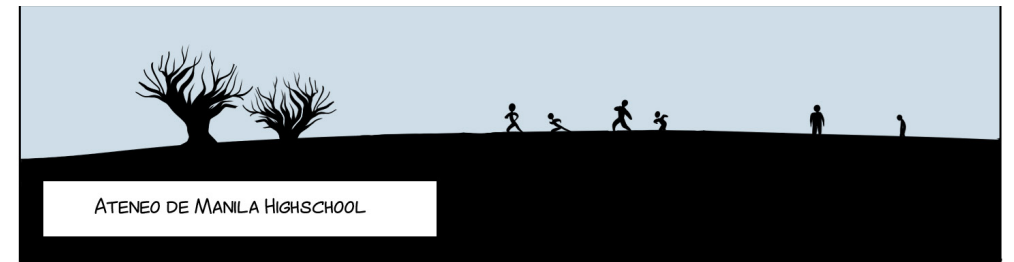
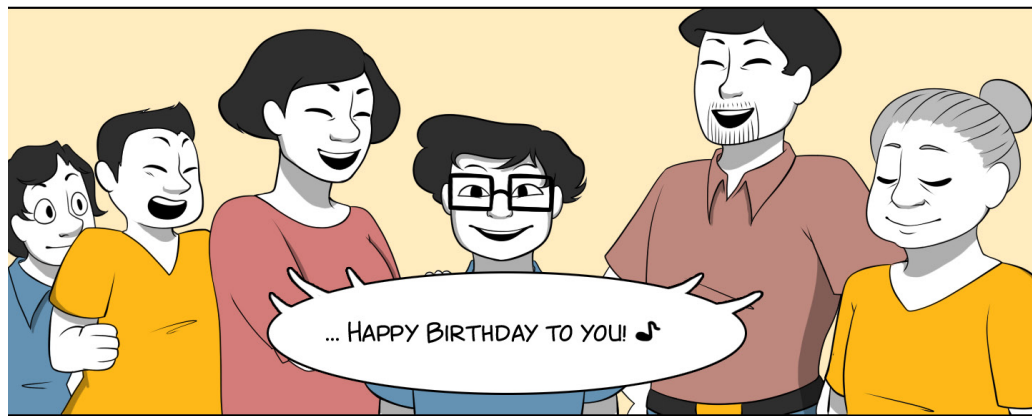
Mula sa kaniyang pagkabata, siya’y nakasaksi at naliwanagan sa mga sari-saring mga kaisipan mula sa iba’t ibang panig ng daigdig dahil sa kaniyang mga libro. Kahit na inaatake siya ng asthma, hindi ito nagsilbing harang sa kaniyang mga pangarap at gawain. Siya’y isang mapagmahal na anak, kapatid at kaibigan. Ayon sa kaniyang mga naging kakilala at kasama sa Ateneo at UP, isa siya sa mga pinakamatalinong estudyante ng kanilang henerasyon. Siya’y nagtapos bilang salutatorian at mataas ang mga inaasahan para sa kaniya. Ika nga, siya ang magiging isa sa mga magiging lider ng bansa sa hinaharap.

Bilang punong patnugot ng Philippine Collegian, ang opisyal na pahayagan ng Unibersidad ng Pilipinas, ninais niyang magsimula ng debate, ng maayos na usapan tungkol sa mga isyu ng panahon. Nagsulat siya ng mga artikulo tungkol sa korupsiyon, sa kahirapan at sa mga pang-aabusong nagaganap. Hindi natuwa ang mga awtoridad.

Dahil dito, siya’y pinarusahan at itinuring na ingay, harang sa bagong lipunan. Pagkatapos ng mahabang pagkakakulong, mas humina ang kaniyang katawan dahil at siya’y pumanaw nang maaga. Kahit na masakit ang kaniyang pagkawala, mas pinili ng kaniyang mga minamahal sa buhay na ituloy ang laban.

Dumaan na raw ang madidilim na araw ngunit kinakailangang mag-isip. Huwag nating kalimutan ang mga nagsakripisyo at nawala. Sa araw-araw, may mga mamahayag, manunulat na nagtataya ng kanilang mga buhay upang magkaroon ng maayos na usapan, upang magka-bose ang bawat sektor ng lipunan. Ito ang naging pangarap ni Ditto. Nawa’y maipagpatuloy natin ito.

PAGKATAPOS BA NG IAHAT MAY
SAYSAY BA ANG GINAWA MO?

PAANO NA SIYANG IAHAT?

PAANO NA ANG IABAN?

MANUEL LLANES “SONNY” HIZON, JR.

Sulat ni John Joseph C. Silva
Dibuho ni Eunice Nicole Arevalo

Isang ulirang estudyante si Sonny. Naging maginhawa ang kaniyang kabataan dahil nagmula sa marangyang pamilya. Nagtrabaho bilang GSIS chief actuary at senior vice president ang kaniyang ama samantalang real estate agent ang kaniyang ina. Siya’y naging isang American Field Service scholar dahil sa kaniyang angking talino. Nakapag-aral siya sa ibang bansa mula 1967-1968 bago pumasok sa Ateneo. Mahusay din siya sa mga larangang pampalakasan at kilala rin bilang palakaibigan.

Maituturing na nasa lugar ang puso ni Sonny ang paglilingkod sa kapuwa. Habang siya’y nag-aaral sa kolehiyo, naging kasapi siya sa Student Catholic Action (SCA), Ateneo Political Society, at Sanggunian ng mga Mag-aaral ng Ateneo. Nag-ugat ang kaniyang paninindigan sa paglilingkod mula sa kaniyang pagiging relihiyoso na lalong pinaigting ng kaniyang pag-aaral sa Ateneo. Dahil sa kaniyang pagmamahal sa kapuwa at Diyos, binansagan siyang isang “Catholic Activist”. Mulat ang kaniyang mga mata sa realidad ng kahirapan ng bansa buhat ng madalas niyang pagbisita sa mga lugar na lugmok sa kahirapan.

Sa pagtatapos ng kaniyang pag-aaral sa Ateneo, naging isang propagandista siya para sa New People’s Army, isang kilalang rebeldeng grupo noong panahon ng Batas Militar. Noong taong 1974, sinasabing naipit siya sa sagupuan sa pagitan ng NPA at ng militar ng gobyerno. Subalit, hindi tiyak kung paano at kailan siya namatay: isang realidad noong panahon ng diktadurya.

Dala-dala ni Sonny ang kaniyang pinagtibay na puso’t paninindigan patungo sa mundong na nabalot ng kasamaan. Kahit babad sa iba’t ibang pribelehiyo si Sonny, pinili niyang maging boses ng tao at maglingkod sa bayan. Iniwan niya ang kaniyang comfort zone upang makiisa sa laban ng kapuwa-Pilipino sa pamamagitan ng aktibismo.

Ano kaya ang pakiramdam...

Na humarap kay kamatayan...

Habang walang kasiguraduhan...

Kung ika'y mabubuhay o mamamatay?

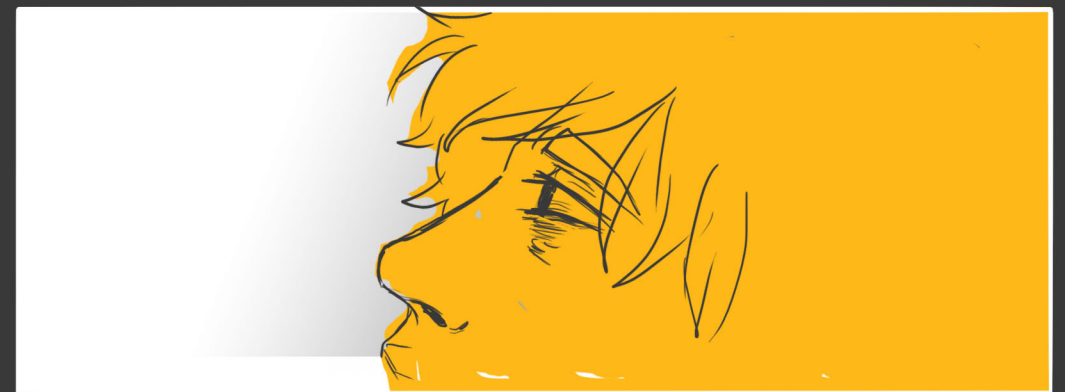
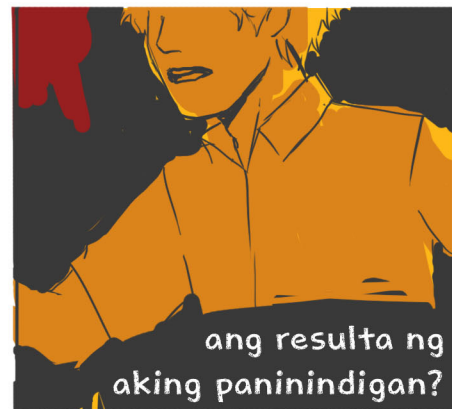
Hindi ko alam.

TULUNGAN

ANG BAYAN

NICOLAS “NICK” M.SOLANA JR.

Sulat ni Dale Gilbert D. Galindez
Dibuho ni Anna Marcelo

Isa si Nick Solana sa mga buong pusong lumaban sa panahon ng diktadurya ng mga Marcos. Taos-puso siyang nanindigan kasama ang mga naaapi, at laging siyang seryoso ukol sa kung anong magagawa niya para sa kanila.

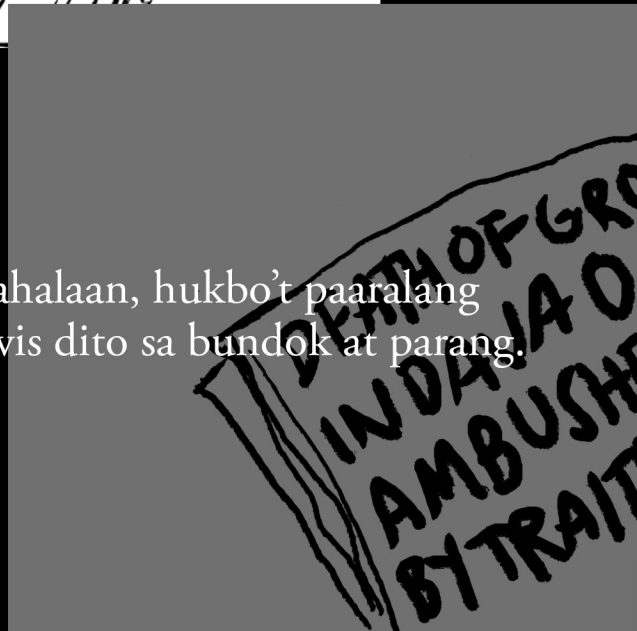
Ginamit niya ang kakayahang makipag-usap upang makatulong sa mga mahihirap sa Davao, at naging boses ng mga hindi makapagsalita upang mapagtuunan sila ng nararapat na pansin ng mga kinauukulan. Higit pa dito, harapan siyang nanindigan para sa mga inaapi. Sumali siya sa mga grupong naglalayong makatulong pa sa iba, tulad ng Malayang Lipunan, na tumutulong sa mga nasalanta ng kalamidad. Nakiisa rin siya sa mga protestang idinaos para sa mga magsasakang hindi binigyan ng lupa, o di kaya’y pinapagtrabaho sa mga sakahang gumagamit ng mga delikadong pesticides na nakasasama sa kalusugan. Kasama rin siya sa pagbibigay ng suporta sa mga guro ng paaralang elementarya ng Ateneo sa kanilang tigil-trabaho para sa makataong sahod.

Bagamat nakapag-aral siya ng abogasiya, pinili pa rin niyang magtrabaho sa mga non-government organizations upang mas lalong makatulong sa iba. Di kalaunan, nahikayat din siya na sumali sa isang underground movement sa Davao dahil nais niyang paigtingin ang pakikibaka. Pinaslang siya at ang kaniyang mga kasama ng mga kasapi ng Philippine Constabulary-Civilian Home Defense Front habang binabagtas ang kabundukan ng Davao. Sa kaniyang pagkamatay, inaalala ng kanyang mga kapamilya, kaibigan, at iba pang mga kakilala ang kanyang mga nagawa para sa kanila, at sa bayan, at kung paano siya kumilos upang gawin ito, kahit na buhay niya pa ang maging kapalit.

Ikalabimpito ng Abril, sa wakas
Ay pasampa ka na sa namumulaklak

Na pamahalaan, hukbo't paaralang
Anakpawis dito sa bundok at parang.

1969

DAVAO

Sa pag-uwi niyang muli sa
Davao, katuwang siya Days of
the Lord sa pagpapakilala ng
Kristyanismo sa mahihirap at
taga-dagat ngunit alam niyang
kulang ito.

Nag-aral siya ng abogasya
kasabay ng pagtulong sa gawain
ng Days of The Lord.

Maliban sa DOTL,
kasama rin siya sa mga protesta.

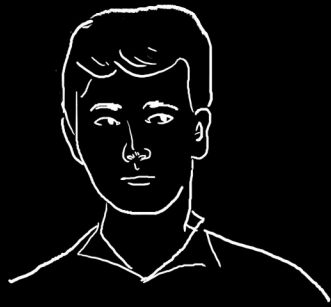

Killed:
5 shots

“He had taken that commitment seriously, hadn’t laughed about it or made it into a joke. Indeed, he was serious about it, enough to risk his life for it and lose his life for it.”

- Freddie Salonga

WILLIAM “BILL” VINCENT ACUNA BEGG

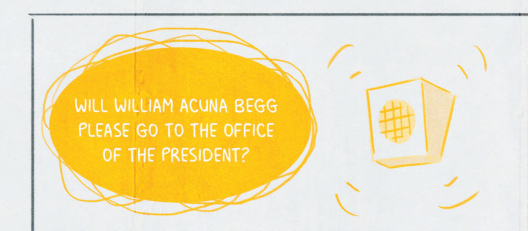
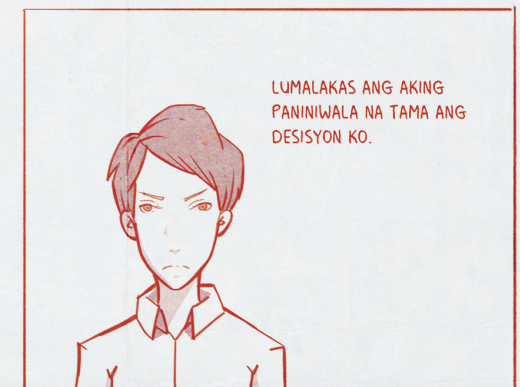
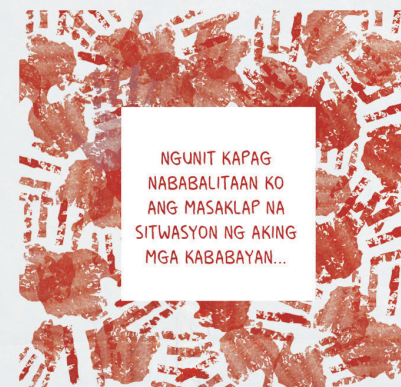
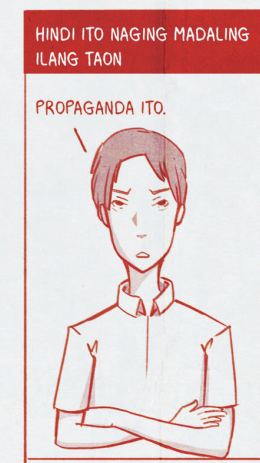
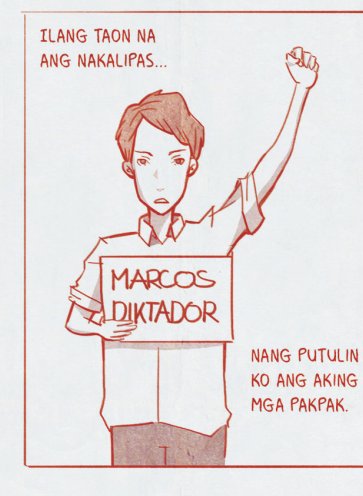
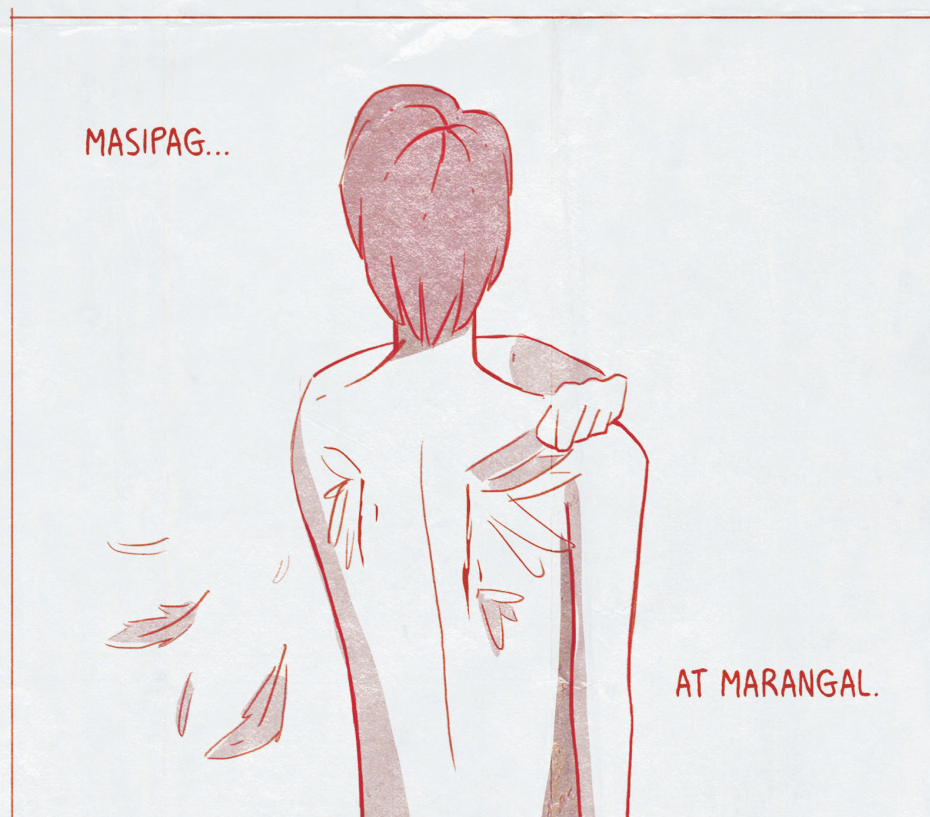
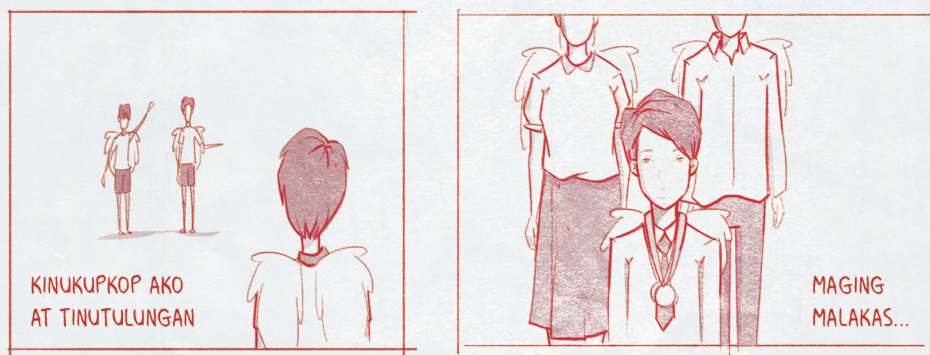
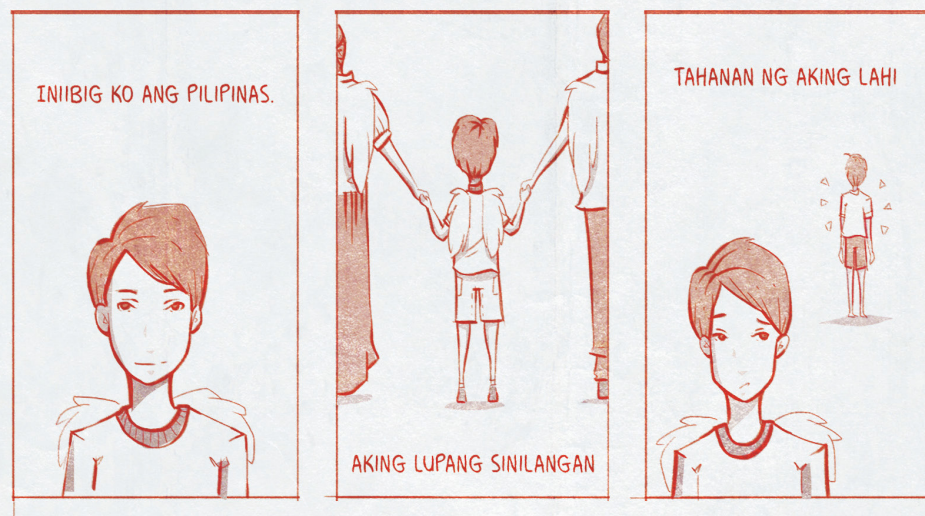
Sulat ni Mauren Angelica G. Stinson

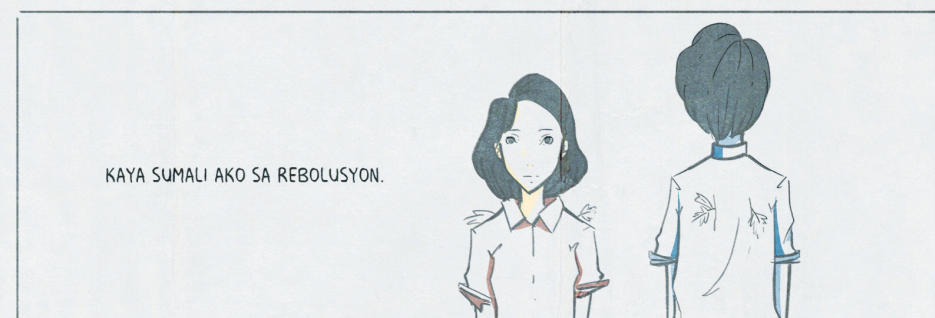
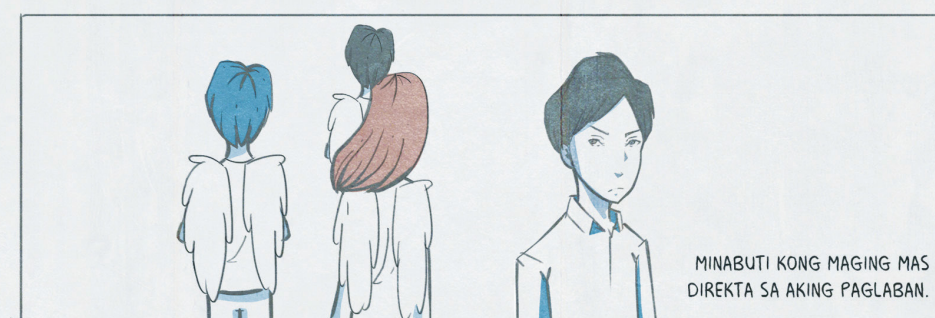
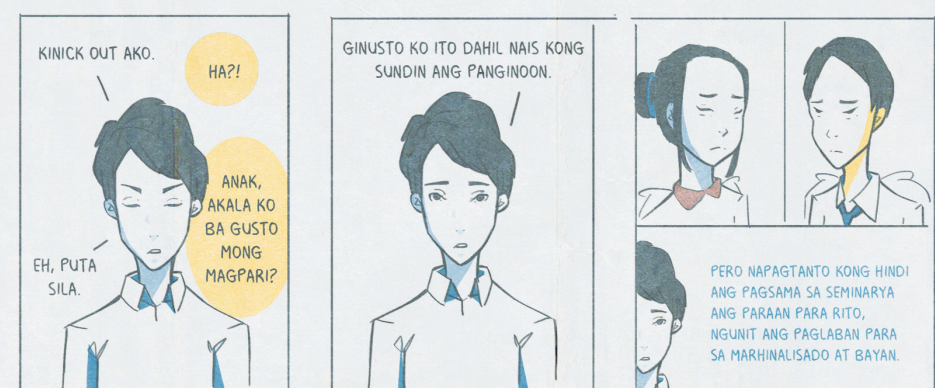
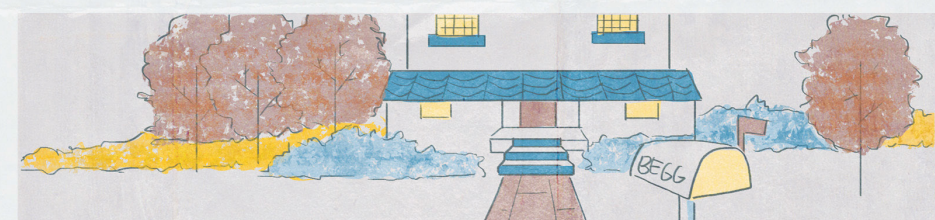
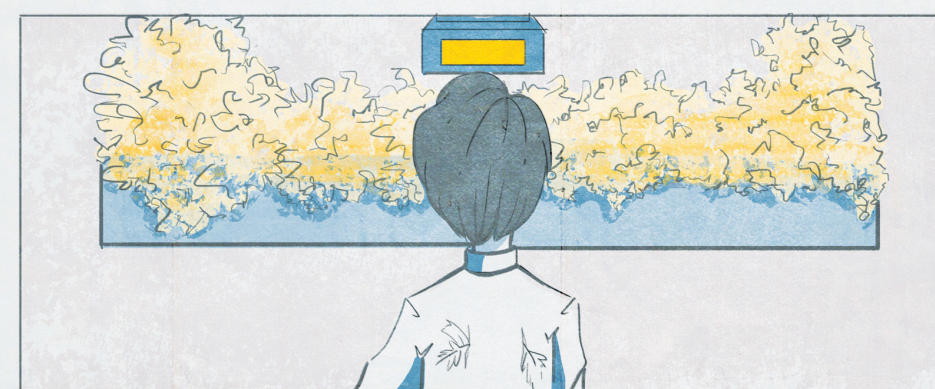
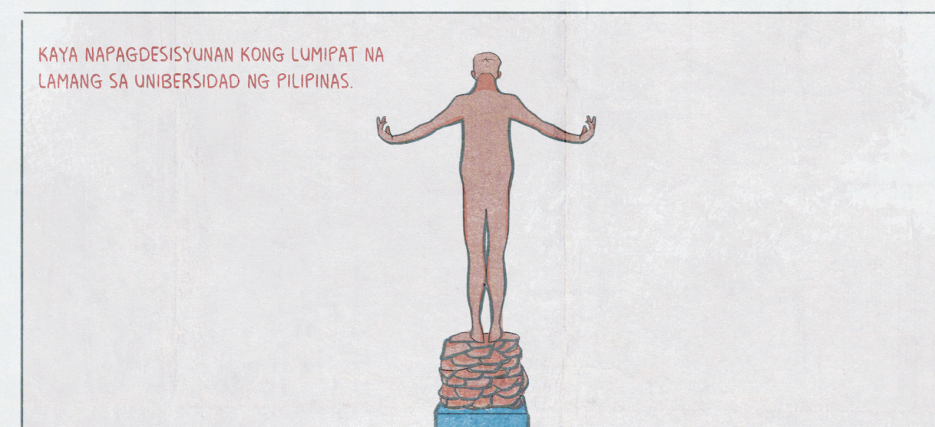
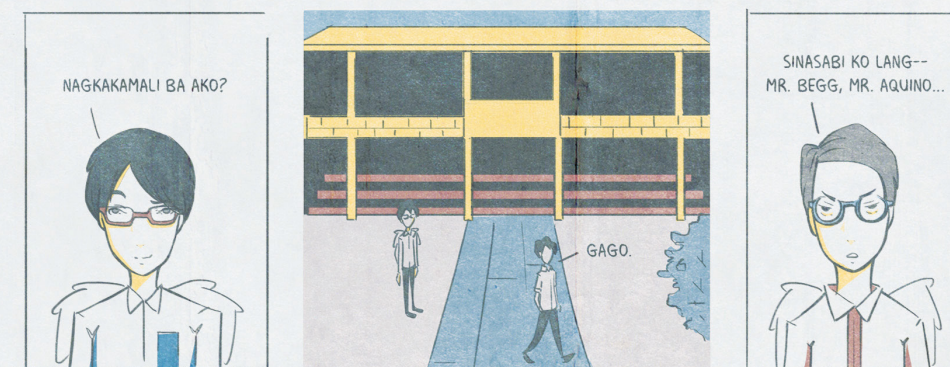
Dibuho ni Angela Pauline G. Tiasas

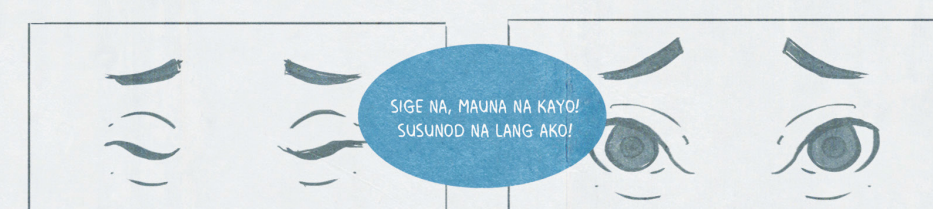
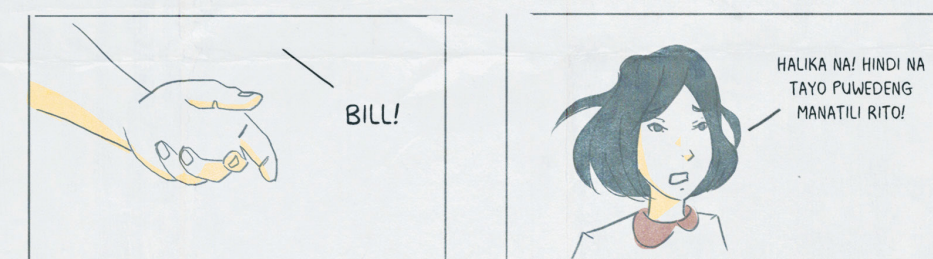
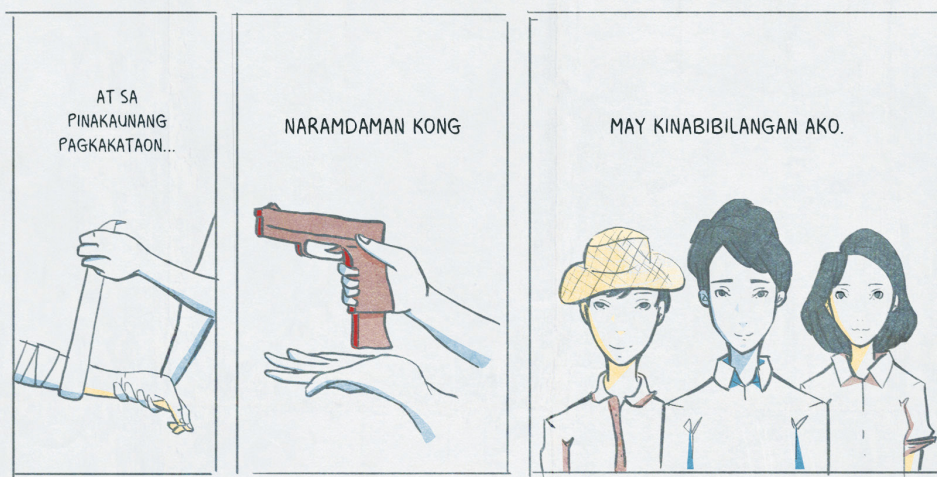
Kagaya ng kaniyang buong pamilya, ipinanganak na Amerikano si William “Bill” Acuna Begg. Palibhasa, ito’y dahil sa kaniyang ama, na si John C. Begg. Ngunit sa pagsapit ng kaniyang dalawampu’t isang taon ng kapanganakan, tinalikuran niya ang American citizenship upang maging opisyal na mamamayang Pilipino. Hinangad ni Bill maging pari, ngunit sa kaniyang sariling salita ay, naliwanagan siya sa tunay na tungkulin sa kaniya ng Maykapal: ang taos-pusong paglilingkod sa kapwa.

Nag-aaral siya sa Ateneo sa kasagsagan ng Martial Law at nakilahok sa iba’t ibang mga samahang nais ipaglaban ang kalayaan ng bansa. Kahit malakas ang tinig ng maraming mga Atenista laban sa mga karahasang nangyayari, pinatalsik si Begg kasama ang ibang estudyanteng maingay sa pagtutol sa rehimeng Marcos. Sa payo ng kaniyang magulang, ipinagpatuloy niya ang kaniyang pag-aaral sa Unibersidad ng Pilipinas, ngunit hindi siya mapakali sa pananatili sa isang pribelehiyadong posisyon habang marami sa mga kapuwa-Pilipino ay hindi man lang sigurado kung sisikatan pa ng araw. Iniwan niya ang kaniyang buhay bilang estudyante at tuluyang sumali sa mga rebolusyonaryong grupo sa kanayunan.

Habang naghihintay ng doktor sa Isabela noong ika-22 ng Marso 1975, nasugatan si Begg sa binti nang biglang matunton sila ng sundalo. Apat sa kaniyang kasama ang agad namatay. Bilang huling serbisyo sa bayan, binigyan niya ng oportunidad ang kaniyang limang natitirang kasamang makatakbo na nagbunga sa kaniyang sariling pagkakabihag. Hindi namatay sa engkwentro si Bill. Nang matagpuan ang kaniyang mga labi, napag-alamang nagtamo siya ng labing-isang tama ng bala sa katawan at basag na kamay.

ARTEMIO “JUN” SOMOZA CELESTIAL JR.

Sulat ni Patricia Anne S. Yray
Dibuho ni Richard Mercado

Hindi man naging bahagi ng kilusan, pinangunahan pa rin ni Artemio “Jun” Somoza Celestial Jr. ang aktibismo ng mga Atenista sa mga paraang ginagawa natin ngayon.

Ipinanganak noong Setyembre 16, 1950 sa Maragodon, Cavite, masigasig na mag-aaral si Jun mula sa AGS at AHS. Sa kolehiyo, habang kumukuha ng AB Economics, mas lumalim ang kaniyang damdamin para sa bayan. Naging bahagi siya ng ACIL at SCA at nagsilbi bilang Secretary-General ng Student Council kasama ng mga radikal.

Pinili niyang magmulat sa mga estudyante sa mga ginawa nilang panayam tungkol sa kalayaan ng mamamayan, at pagtugon sa mga nasalanta. Sinuportahan din niya ang mga strike ng manggagawa, at pagtatatag ng Ateneo Employee's Union.

Nanguna siya sa mga aksiyon ng Unang Sigwa tulad ng pagbabarikada at paglaban sa represyon sa mga unibersidad, mobilisasyon ng mga estudyante sa mga kilos-protesta, at paglaban sa militarisasyon at paparating na Martial Law. Nag-organisa si Jun ng iba't ibang kilusan, martsa, boycott, at kampanya sa kampus. Bahagi man ng grupo ng mga radikal na Atenistang Lakasdiwa, isa si Jun sa mga naiwan sa Ateneo bilang tagapagtaguyod ng student activism dahil napatalsik mula sa Ateneo ng walang paglilitis ang iba niyang kasamahan. Sumapi naman ang kaniyang kapatid na si Joel sa kilusan.

Sa ilalim ng diktadurya, at matapos mapatalsik mula sa Ateneo, naging mainit ang pamilya niya sa militar kahit na hindi na siya bahagi ng kahit anong pagkilos. Nakulong naman si Joel.

Natagpuan na lamang siyang patay sa ilog Montalban noong Feb 20, 1974 matapos mawala ng ilang araw. Pinaghinalaang nakitaan siya ng mga dokumento ukol sa pagpapalaya sa mga bilanggong politikal kaya siya napatay. Hindi pa rin napananagot ang alagad ng militar na pumaslang sa kaniya. Nilipat lamang sila sa Mindanao.

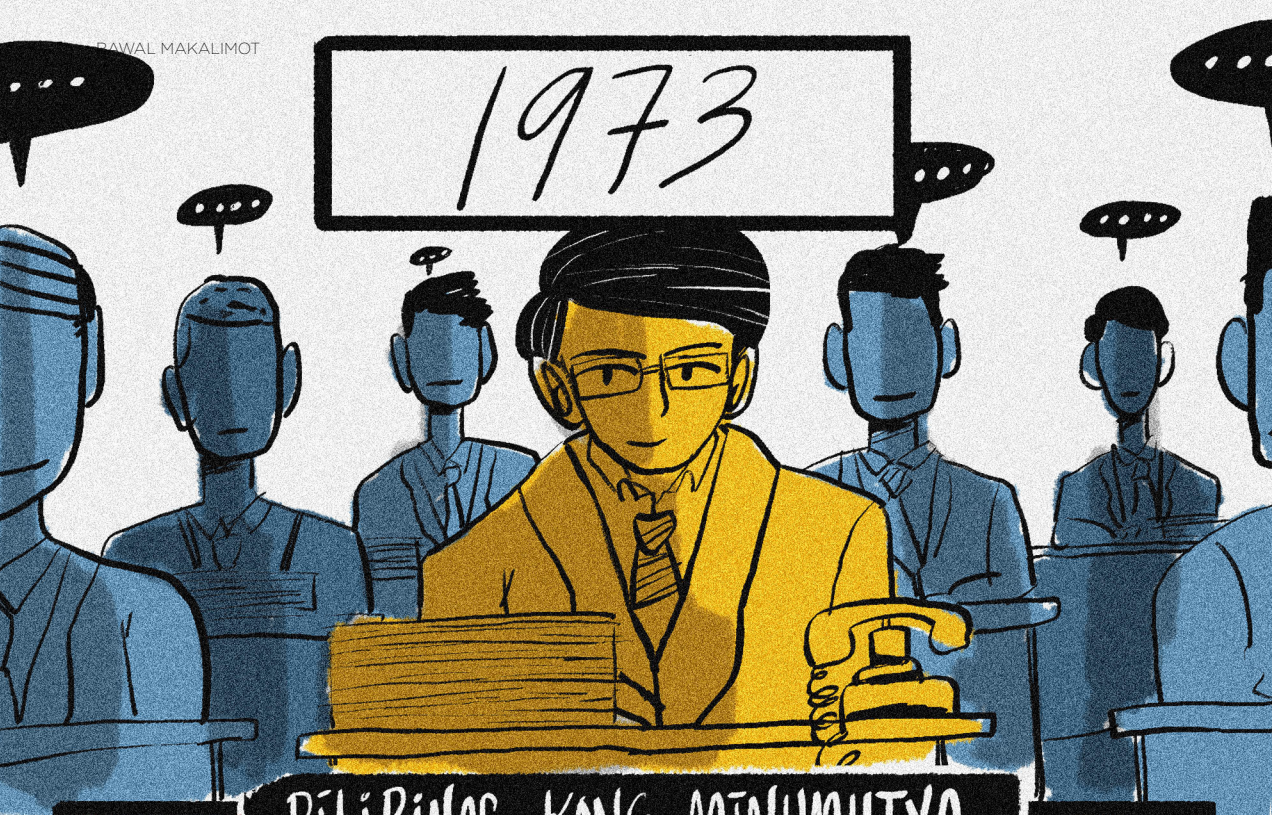

Bayan pa kayang sakdal dilag

ang di magnasang maka-alpas

PILIPINAS KONG MINUMUTYA

PUGAD NG LUHA KO'T DALITA,

Aking adhika

BANG

BANG

makita kang sakdal laya!

WAKAS.

EDGARDO GIL “EDJOP” MIRASOL JOPSON

Sulat ni Jose Abelardo M. Torio
Dibuho ni Gabrielle René D. Taylo

Si Edgardo Gil Mirasol Jopson, mas kilala sa tawag na Edjop, ay isang matalinong mag-aaral, mahusay na pinuno, at tunay na makabayan. Nagtapos siya sa Pamatansang Ateneo de Manila ng Management Engineering nang may karangalan, at natanggap sa UP Law. Sa kabila ng nakabinbing maganda at komportableng buhay, pinili niya ang maglingkod sa tao at sa bayan.

Habang nag-aaral, nagsilbi siyang pangulo ng student council at ng National Union of Students of the Philippines, isang moderatong grupong pangkabataan. Naging bahagi siya ng Unang Sigwa, at personal niyang hinamon si Pangulong Marcos na ideklarang hindi ito tatakbong muli sa pagkapangulo noong 1970. Naging aktibo siya sa sektor ng mga manggagawa, kung saan siya nagtrabaho nang magtapos.

Matapos ang deklarasyon ng Martial Law, at batay sa mga karanasan niya sa isang paglalakbay sa Tsina, naisip ni Edjop na umanib sa Communist Party of the Philippines. Bagaman nag-alinlangan ang ilang miyembro dahil sa pagka-moderate niya, tinanggap siya dahil sa kaniyang galing. Kalaunan, naging bahagi siya ng Central Committee, ang pinakamataas na lupon ng Partido.

Dinakip siya ng mga militar at dinala sa Camp Crame, kung saan siya tinortyur. Naisahan niya ang mga bantay at nakatakas. Matapos nito, naglathala siya ng liham kung saan nakadetalye ang mga karanasan niya sa Crame. Ipinamulat ng liham ang di-makataong pamamalakad ng militar sa ilalim ng diktadura.

Pagbalik sa underground, ipinadala siya ng Partido sa Mindanao upang magamit ang kaniyang galing sa pagpapaunlad sa puwersa rito.

Pinatay siya ng mga sundalo sa isang bahay sa Davao noong 1982.

Edgar Jopson, valedictorian

THE OUTSTANDING YOUNG MAN OF 1970

Ateneo de Manila
Class of 1970

"and help our country progress."

"We shall develop all of our talents and gifts to the fullest"

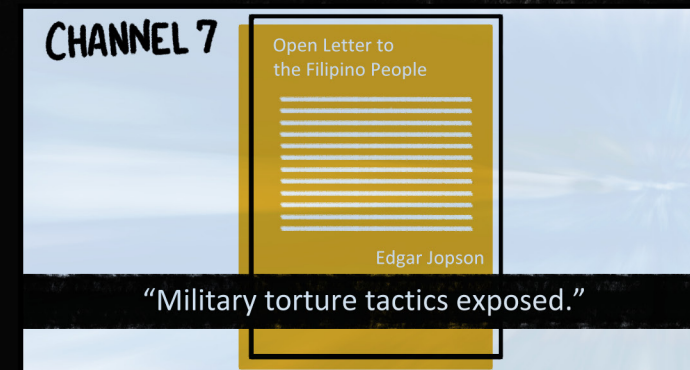

"We will not just dream of our goal in life"

"First labor strike under martial law."

"without doing anything about it."

"Military torture tactics exposed."

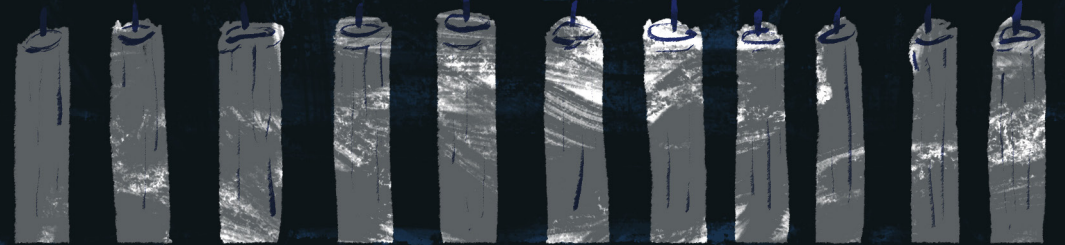

"in order to serve you, our neighbor"

"and our country."

PAKINGGAN ANG MGA KUWENTO NG 11 ATENISTANG BUONG-TAPANG NA LUMABAN NOONG BATAS MILITAR

Hatid ng Matanglawin at Blue Indie Komiks ang *Bawal Makalimot* isyu na itinatampok ang mga kuwento ng 11 na mga Atenistang lumaban noong Batas Militar base sa librong *Living and Dying: In Memory of 11 Ateneo de Manila Martial Law Activists* ni Cristina Jayme Montiel.

BAWAL MAKALIMOT

BLINK